

Ne féljetelek!

Száz éve született Szent II. János Pál pápa

A mikor I. János Pál halála után a megdöbbenés heteit követő konklávén az 58 éves krakkói érseket választotta meg Szent Péter utódául, mindenki érezte, hogy történelmi jelentőségű eseménynek lehettünk a tanúi. A beköszöntő beszéd, a névválasztás, amelyet később részletesen, szinte hivatalosan meg is indokolt, az első ünnepléses pápai szentmise, amelynek prédikációjában felhangzott a híres mondat: „Ne féljetelek!” – mindez egy új korszak kezdetét jelezte. De hogy milyen lesz ez az új korszak, arról mindenki szeretett volna minél hamarabb tájékozódni. Először is megteltek a könyvesboltok kirakatai azzal a kötetével, amely az 1976-ban, a Vatikánban tartott elmélkedéseit tartalmazta. Az *ellentmondás jele* volt a címe. Az új pápa minden megnyilatkozásából sugárzott, hogy gondolkodásának és szívének központjában Jézus Krisztus személye áll. Világos volt az is, hogy nem konformista, nem csupán a környezethez alkalmazkodni kívánó, hanem bátor hitvalló kerül a világegyház élére, akinek az élete eddig sem szűkölködött az olyan tapasztalatokban, amelyek éppen arról szóltak, hogy Krisztushoz és a hithez nagy külső erők ellenkezése dacára is hűségesnek kell maradni, mégpedig azért, mert ez a jó a világnak. Jó azoknak is, akik szembeszállnak Krisztussal

és az ő üzenetével, mert az örömhír hozzájuk is szól, mert Krisztustól nekik sem kell félniük.

Egész pápai programját első enciklikájában, az 1979. március elején kiadott *Redemptor hominis*ben foglalta össze. Ez az enciklika pedig Krisztus személyének megvallásával kezdődik. Ő az ember Megváltója: az emberé általában, a szó teljes filozófiai értelmében, vagyis minden emberé és az emberiségé. De az új pápa profétai érzékenységgel készült arra is, hogy az Egyház az ő idejében fogja megérni és megünnepegni Krisztus születésének 2000. évfordulóját (*Redemptor hominis* 1.). Számára ez elsősorban azt az igazságot jelentette, hogy „az Ige testté lett és közöttünk élt” (Jn 1,14). De mindjárt ennek az első enciklikának az elején említi az új pápa, akit azóta méltán nagynak és szentnek nevezünk (*Nagy Szent János Pál*), hogy az Egyház „kiterjedt már a föld végső határáig”. Ez pedig, mint beszédeiben és írásaiban másutt is, valamiféle mélyebb – talán misztikus – meglátásnak vagy utalásnak tűnik. Hiszen az egyházi hagyomány a végső idők egyik jelének tekinti, hogy az evangélium már elterjedt az egész világon. De Isten belépett az emberiség történelmébe. Akármедdíg tart is ez a zarándokút, ő velünk jár, egy lett közölünk, és ugyanakkor ő az Egyetlen.

(Folytatás a 2. oldalon.)

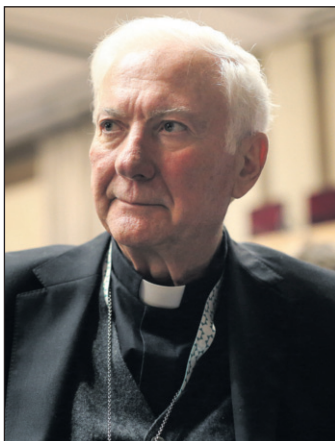
A pápa szertartásmestere voltam

Interjú Piero Marini érsekkel

Piero Marini érsek 1978-tól II. János Pál haláláig volt a pápa szertartásmestere, majd két éven keresztül XVI. Benedek pápa mellett is szolgált ebben a pozícióban. 2007-től a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusok Pápai Bizottságának elnöke. A szent életű pápa mellett betöltött szolgálatáról, a szertartásokról, az apostoli utakról és a Mária-tiszteletről kérdeztük.

Hogyan találkozott először II. János Pállal?

– 1973 májusában, Szent Szaniszló ünnepén néhány napot a krakkói érseki palotában töltöttem Karol Wojtyła vendégeként. Akkor alkalmam nyílt közelebről megismerni az egyházmegye püspökét, aki „Isten titkainak gondnoka” volt ebben a különleges egyházmegyében. Két kivételes szertartásra emlékszem vissza: körmenetet tartott és szabadtéri szentmisét mutatott be Lengyelország védőszentjének ünnepén, és ugyancsak

szentmisét mutatott be a Nowa Huta-i épülő templom áll-

ványzatai között. Láttam a bíborost, ahogyan a szent titkokat ünnepli, a Szentlélek erejével hirdeti az evangéliumot, erősíti a hitben a rábízott nyáját. És láttam, hogy a végén mindig elidőzik a hívekkel.

Már akkor fontosnak tartotta, hogy a szertartásokon a hívek aktívan vegyenek részt?

– Már tizenöt évvel korábban fény derült arra, milyen nagy odafigyeléssel folytatja a lelkipásztorkodást: 1958. szeptember 28-ai püspökszentelése alkalmából azt kérte, hogy a hosszú és bonyolult szertartást magyarázzák el a népnek, ám akkor Eugeniusz Baziak érsek, a Krakkói Egyházmegye apostoli adminisztrátora elutasította a kérését.

(Folytatás a 12. oldalon.)

Csodák kísérték imádságos életét

Szent II. János Pál pápa száz évvel ezelőtt, 1920. május 18-án Karol József Wojtyła néven született Lengyelországban, a Krakkótól ötven kilométerre fekvő kisvárosban, Wadowicében. Veres András győri megyéspüspökkel, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnökével a Szentatya 1996-os magyarországi látogatásának színhelyén, a káptalandombi Püspökvárban beszélgettünk a centenárium alkalmából.

Ha három kifejezéssel kellene jellemeznie Szent II. János Pál pápát, melyek lennének ezek?

– Az első mindenekelőtt, csupa nagybetűvel írva: A PÁPA. Ezzel nem minősíteni szeretném sem az elődeit, sem az utódait, csupán azt szeretném kifejezni, hogy Szent II. János Pál pápasága életemnek egy nagyon meghatározó és hosszú időszakára esett, és az ő nevét hallva rengeteg szép személyes emlék jut eszembe. Az ő személye nagy hatással volt egész kispapi, majd papi

életem alakulására, és nem utolsósorban hadd tegyem hozzá, hogy II. János Pál pápa szentelt püspökké.

A másik: az imádság. Néhány alkalommal a magánkápolnájában is részt vehettem egy-egy szentmisén. A szentmisére érkezve láttuk őt imádkozni: megdöbbentő élmény volt. A Szentatya nagy csöndben imádkozott, csak néha hagyta el az ajkát sóhajszzerűen egy-egy szó. Nem értettük, hogy mit mondott. De azóta is sokszor belém hasított, hogy egy pápának az egész világért, az egész világ-egyházért kell imádkoznia, ezt a felelősséget hordozni Isten előtt óriási teher lehet. Ezek a felsóhajtások ebből fakadhattak.

A harmadik: a csoda. II. János Pál a csodák pápája. A Szentatya számára fontos volt, hogy az emberek tudatában legyenek annak, Isten ma is működik az Egyházban. A sok, II. János Pál pápa által boldoggá, szentté avatott vértanú, hitvalló mind felszínre hozta ezt a tényt, ugyanakkor II. János Pál életéhez is számos csoda fűződik.

(Folytatás a 3. oldalon.)

A nagy pápa
Mária-tisztelete
5. oldal

Assisi szellemében
a békéért
A világvallások képviselőinek találkozójáról
7. oldal

Messiási látomás
a történelemről
Interjú Andrea Riccardi olasz történésszel, a Sant'Egidio közösség alapítójával
II. János Pálról
8. oldal

Ne féljete!

Száz éve született Szent II. János Pál pápa

(Folytatás az 1. oldalról.)

„Isten a megtestesülés által adta meg az emberi életnek azokat a távlatokat, amelyeket a teremtés pillanatától neki szánt.” Az ember minden tévelygésére Isten örök szeretetében a megváltással válaszolt.

A lengyel pápa az első enciklikájában megmagyarázza azt is, hogy miért választotta – immár másodikként – a János Pál nevet. Vallotta, hogy *XXIII. János* és *VI. Pál* „olyan állomást jelentenek a pápaság történetében, amely küszöbjelleggel bír, és innen akarunk I. János Pál pápával együtt elindulni a jövő felé. Ezen az úton határtalan bizalom és a Krisztustól megígért és Egyházának elküldött Szentlélek iránti engedelmség fog vezérelni minket.” *II. János Pál* tehát nem emberi politikára, hanem Krisztus akaratára kívánta építeni egész szolgálatát. Bizott a Szentlélekben, megerősítette, hogy a Lélek a II. vatikáni zsinat által üzent az Egyháznak, és megismételte a zsinat hittani rendelkezésének, a *Lumen gentium*nak a kijelentését, hogy „az Egyház szentsége, azaz jele és eszköze az Istennel való bensőséges egyesülésének és az egész emberi nem egységének”. Az új pápa a bizalom és a küldetéstudat hangján szólt, amely teljesen meghaladottá tett mindenféle dühödt vagy önmecengő egyházkritikát. Leszögezte, hogy az Egyházban, „a kritika keresésében is meg kell maradni a kellő határokon belül, különben nem lesz sem hasznos, sem termékeny, és nem az igazságot, a szeretetet és a kegyelemért hálás lelkiületet mutatja, mely kegyelemnek

éppen az Egyházban és az Egyház révén leszünk részeseivé” (Redemptor hominis 4.). Az Egyház valóban a kegyelem közvetítője és Krisztus művének folytatója a történelemben. Az a világosság és az az érték, amelyet hordoz, indokolja, hogy maga a zsinat is a Krisztusnak kijáró címet, „a nemzetek világossága” elnevezést az Egyházra is alkalmazza. Ez a pozitív szemlélet az Egyházat kívülről és belülről érő támadások és sokszor túlzó, igaztalan vagy gyűlöletkeltő kritikák őszinte és biztos meghaladása.

De II. János Pál pápa a programjában a püspökök közötti kollegiális együttműködést és a keresztények egységére irányuló ökumenikus törekvést is irányadónak tartja péteri szolgálata számára. Arra a kérdésre, hogy merre haladjon az Egyház, egyértelműen azt válaszolja, hogy Krisztus felé, mert maga Krisztus a forrása az Istennel való bensőséges egyesülésének és az egész emberi nem egységének. Hangsúlyosan ismétli Szent Pál szavait: „Elhatározom, hogy nem akarok másról tudni köztetek, csak Jézus Krisztusról, a Megfeszítettéről” (1Kor 2,2; Redemptor hominis 7.). Ezután elemzi a megváltás misztériumát, és meghirdeti, hogy az Egyház küldetésének és a kereszténységnek az alapja Krisztus titka. Az ő személyéből kiindulva mutatja be az Egyház küldetését a mai világban. Már ebben a megnyilatkozásában (14. pont) kimondja azt a kulcsfontosságú mondatát, hogy „az Egyház útja az ember... Krisztus ugyanis kivétel nélkül minden embert megváltott.”

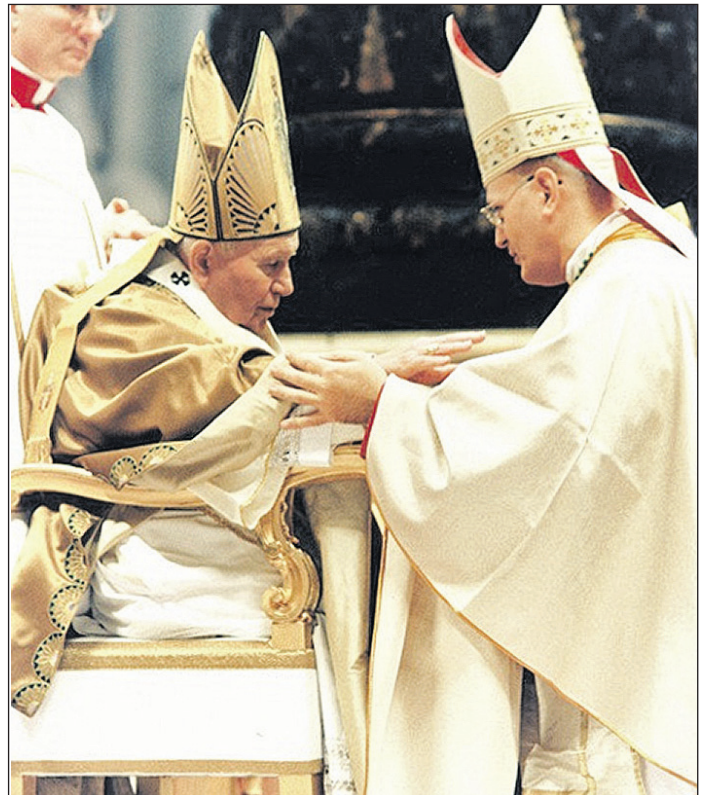
Már pápaságának kezdetén reagált korunk nagy félelméire, amelyek ma is aktuálisak. Az idők sokakat aggasztó jelként említette, hogy az ember tevékenységének eredménye magát az embert fenyegeti, az ember ellen fordul. Ezt a jelenséget nevezte a mai ember élete legkeservesebb és legáltalánosabb tényezőjének. Ha ma a környezet és a teremtett világ védelméről, a mesterséges intelligenciáról, a különböző kutatási eredményeknek az ember kárára való felhasználásáról beszélnek, mintha csak részleteiben bontanák ki azt a diagnózist, amelyet II. János Pál már első enciklikájában felvázolt. De a félelemre hitünknek válasza is van: Krisztus által a keresztények alkalmassá válnak arra, hogy átérezzék az emberre vonatkozó kérdést, és korunk fejlődését kiegyensúlyozott realizmussal értékeljék: „Sem túlságosan nem lelkesedhetünk érte, de túlzott csodálat sem lehet bennünk mindaz iránt, amit elértünk, hanem mind-egyikünknek a legnagyobb becsületességgel fel kell tennie a lényeges kérdéseket, melyek az ember mai és elkövetkező helyzetét illetik.” Ezek közül a kérdések közül II. János Pál már ekkor kiemeli az emberek közötti szeretet fontosságát és azt, hogy minden egyén, nép és nemzet jogait tiszteletben tartsák. Már ekkor felhívja a figyelmet a nacionalizmus és az imperializmus, a sokféle önzés veszélyére. Már ekkor hitet tesz az objektív erkölcsi rend, az igazságosság és a szociális szeretet követelményei mellett. Mindezt pedig nem általános filozófiai elvekből vagy a közvéleményből vezeti le, ha-

nem Jézus Krisztus személyéből, „Krisztus királyi tisztségéből”, mert Isten az embert Krisztusnak ebben a méltóságában akarja részesíteni (Redemptor hominis 16.).

Szól az emberek közötti szolidaritás szükségességéről és az emberi jogokról is. Hangsúlyozza azonban, hogy ez nem pusztán emberi testületek döntése, mivel „a közhatalom jogait csak az ember természetes és sérthetetlen jogainak figyelembevételével lehet értelmezni”. A II. vatikáni zsinat által elismert vallásszabadság gondolatát, híven a *Dignitatis humanae* kezdetű zsinati nyilatkozathoz, a teológia és a természetjog oldaláról közelíti meg: az ember méltóságáról és objektív jogairól beszél.

Az Egyház küldetésének nevezi, hogy az igazság és a szeretet erejével nézzen szembe az ember problémájával, és ennek érdekében még jobban Krisztus és a megváltás titka felé forduljon. A zsinat tanításának fényében is középpontba állítja, hogy „az Egyház mint közösség is felelős az isteni igazságért”. Kijelenti, hogy ez az igazság Istennek a sajátja, még Krisztus is fontosnak tartja elmondani, hogy a tanítás, amit közöl, nem az övé, hanem az Atyáé, aki őt küldte (Jn 14,24). Jézus mint Próféta és Mester átadja ezt az igazságot. Ez a hűség az Egyház hitének is lényeges részét alkotja.

És beszél János Pál pápa a prófétai küldetéséről is, amelynek teljesítésében az Egyház Krisztushoz csatlakozik. Itt már érezhető az a gondolat, amit korábbi lelki gyakorlatában kifejtett: ahogyan maga

Erdő Péter püspökké szentelése – 2000. január 6., Róma, Szent Péter-bazilika

Krisztus, úgy hozzá ragaszkodva az Egyház is „jel, amelynek ellentmondanak”. Lehet törekedni a teológiai kutatás módjában a pluralizmusra, de nem szabad ezt a munkát elszakítani „a hit és erkölcs tanításának alapvető egységétől, amely ennek a tanításnak a tulajdonképpeni célja”. A pápa kitér a teológia, a katekézis, a családok témájára, valamint az Eucharisztia és bűnbánat szentségének gyakorlatára is. A Krisztus-hívók különböző adományait és szolgálatait vonultatja fel, végül pedig a Szűzanya pártfogását kéri, és vele együtt imádkozva a Szentlélekért folyamodik, hogy Krisztus tanúi lehessünk a föld végső határáig.

Ez a egyszerű program és hitvallás egyrészt hatalmas érdeklődést keltett az új pápa élettörténete iránt: gyermek-kora, tanulóévei, családja, a

háborúban átélt tapasztalatai és a kommunista Lengyelországban kibontakozott hivatása egyaránt a figyelem középpontjába került. De most, születésének 100. évfordulóján ugyanennek a programnak a fényében prófétai magasságokba emelkedik életműve és egész alakja, mert ezt a programot 27 éves pápasága alatt rendületlenül szolgálta, és rajta keresztül az Egyház is alakult, erősödött hűségben, szeretetben és eleven segítőkészségben korunk minden emberre iránt. Kérjük Nagy Szent II. János Pál pápa közbenjárását Egyházunkért, hogy mindig Krisztust állíthassuk hitünk és életünk középpontjába, és őt adhassuk a világnak, mert ő az, akire az embernek, az emberiségnek igazán szüksége van.

Erdő Péter bíboros, prímás
Fotó: Vatican News

II. János Pál 2005. április 8-ai temetésén a hívők Santo subito! – Azonnal avassák szenté! – feliratú táblákat tartották a magasba. Utóda, XVI. Benedek pápa már április végén engedélyezte II. János Pál kanonizációs eljárásának elindítását, amelyhez az egyházi előírások szerint a haláltól számított öt évnek kellett volna eltelnie. Ferenc pápa 2013 júliusában aláírta a kettős szentté avatás dekrétumát, és pápai hatáskörénél fogva úgy határozott, hogy XXIII. János szentté avatásához nem szükséges még egy csoda. Ferenc pápa homíliáját, melyet XXIII. János és II. János Pál szentté avatásának szertartásán, 2014. április 27-én mondott, az alábbiakban közöljük.

A feltámadt Jézus dicsőséges sebhelyei állnak ennek a vasárnapnak a középpontjában, amely lezárja húsvét nyolcadát, és amelyet II. János Pál az isteni irgalmasságnak kívánt szentelni. Ő már az első alkalommal megmutatta ezeket a sebhelyeket, amikor megjelent az apostoloknak, annak a szombat utáni napnak az estjén, a feltámadás napján. De aznap este nem volt ott Tamás; és amikor a többiek mondták neki, hogy látták az Urat, ő azt válaszolta: hacsak nem látja és nem érinti azokat a sebeket, nem hisz. Nyolc nappal később Jézus ismét megjelent az utolsó vacsora termében a tanítványok között, és ott volt Tamás is; Jézus hozzáfordult, és meghívta, hogy érintse meg a sebeit. És akkor az az őszinte ember, az az ember, aki hozzászólt, hogy személyesen ellenőrizze a dolgokat, leterdelt Jézus előtt, és ezt mondta: „Én Uram, én Istenem!” (Jn 20,28)

Jézus sebei botrányt jelentenek a hit számára, de egyben a hit igazolásai is. Ezért a feltámadt Krisztus testéről nem tűnnek el a sebhelyek, ott maradnak, mert azok a sebhelyek Isten irántunk való szeretetének el nem múló jelei, és nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy higgyünk Istbenben.

Nem azért, hogy higgyük: Isten van, hanem hogy higgyük: Isten szeretet,

XXIII. János és II. János Pál szentté avatásának szertartásán a Szent Péter téren, 2014. április 27-én

irgalmasság, hűség. Szent Péter, Iza-jás szavait idézve, ezt írja a keresztényeknek: „Sebei szereztek számotokra gyógyulást” (1Pét 2,24; vö. Iz 53,5).

XXIII. Jánosban és II. János Pálban megvolt a bátorság ahhoz, hogy Krisztus sebeire nézzenek, megérintsék átszegett kezeit és átszúrt oldalát. Nem szégyenkeztek Krisztus tes-

te miatt, nem botrányoztak meg őbenne, a keresztjében; nem éreztek szegényt a testvér teste miatt (vö. Iz 58,7), mivel minden szenvedő emberben Jézust látták. Mindketten bátor emberek voltak, telve a Szentlélek parrésziájával, nyílt, világos be-

szédével, és tanúságot tettek Isten jó-ságáról, irgalmasságáról az Egyház és a világ előtt.

XX. századi papok, püspökök és pápák voltak. Ismerték a kor tragédiáit, de ezek nem gyűrték maguk alá őket. Erősebb volt bennük Isten, erősebb volt a Jézus Krisztusba, az ember Megváltójába és a történelem Urába vetett hitük; erősebb volt ben-

nük Isten irgalmassága, amely ebben az öt sebhelyben megmutatkozik; erősebb volt Mária anyai közelsége.

Ebben a két, Krisztus sebhelyeit szemlélő emberben és az ő irgalmasságának e két tanújában „élő remény” lakozott, együtt a „kimondhatatlan dicsőséges örömmel” (1Pt 1,3,8). Olyan remény és öröm volt ez, amit a feltámadott Krisztus ad a tanítványainak, és amitől senki sem foszthatja meg őket. A húsvéti remény és öröm áthaladt a lecsupaszítás, a kiüresedés, a bűnösökhöz való végsőig elmenő közelség olvasztótégelyén, egészen ennek a kehelynek a csömöréig. Ez az a remény és öröm, amit a két szent pápa ajándékba kapott a feltámadott Úrtól, és amit a maguk részéről bőséggel ajándékoztak Isten népének, örök elismerést nyerve ezáltal.

Ezt a reményt és örömet lélegezték be a hívők első közösségében, Jeruzsálemben, amelyről az Apostolok cselekedeteinek könyve szól (2,42–47). Olyan közösség volt ez, ahol megélték az evangélium lényegét, vagyis a szeretetet, az irgalmasságot, egyszerűségben és testvérieségben.

Ez az Egyháznak az a képe, amit a II. vatikáni zsinat maga előtt tartott. XXIII. János és II. János Pál együttműködtek a Szentlélekkel, hogy helyreállítsák és naprakésszé tegyék az Egyházat, eredeti alkatának meg-

felelően, a szerint az alkat szerint, amit a szentek kölcsönöztek az Egyháznak az évszázadok során. Ne feledjük el, hogy pontosan a szentek azok, akik előreviszik és növelik az Egyházat. A zsinat összehívásában XXIII. János kifinomult, a Szentlélektől való tanulékonyaságról tanúskodott, engedte vezetni magát, és pástor volt az Egyház számára, vezetett vezető, a Szentlélek által vezetett vezető. Ez volt az ő nagy szolgálata az Egyház számára; ő volt a Szentlélektől való tanulékonyaság pápája.

Az Isten népéért végzett ezen szolgálatban II. János Pál volt a család pápája. Ő maga mondta egy alkalommal: azt szeretné, hogy a család pápájaként emlékezzenek rá. Szívesen hangsúlyozom ezt, miközben szinódusi utat járunk be a családokról és a családokkal. Ezt az utat ő bizonyly nyomon követi és támogatja a mennyből. Isten népének ez a két új szent pástora járjon közben az Egyházért, hogy a szinódusi úton levés e két éve alatt mutasson a Szentlélektől való tanulékonyaságot a család lelkipásztori szolgálatában. Mindketten tanításnak minket arra, hogy ne botrányozunk meg Krisztus sebhelyein, hatoljunk be az isteni irgalmasság misztériumába, amely mindig remél, mindig megbocsát, mert mindig szeret.

Forrás és fotó: Vatican News
Fordította: Török Csaba

Minden szenvedőben Jézust látták

Ferenc pápa homíliája a kettős szentté avatáson, 2014-ben

Csodák kísérték imádságos életét

Beszélgetés Veres András megyéspüspökkel, az MKPK elnökével

(Folytatás az 1. oldalról.)

A Szentatya az ellene elkövetett merényletből való megmenekülését is annak tulajdonította, hogy a Szűzanya keze eltérítette a lövedéket, amely különben kioltotta volna az életét. Azt gondolom, mindez jól rávilágít arra, hogy Isten szerető gondviselése ma is nyomon követhető, ha erre valakinek van érzékeny szeme, hallása, szíve.

Püspök Úr említette, hogy több alkalommal is találkozhatott személyesen II. János Pál pápával. Melyeket emelné ki ezek közül?

– Hála Istennek, minthogy hosszú ideig volt pápa, és a pápaságának egy jelentős időszakában én magam is Rómában tartózkodtam, így sok-sok alkalom volt a találkozásra. A legelső római élményeim közé tartozik az 1983-as szentév lezárása, amelyre 1984 húsvétján került sor. A Collegium Germanicum-Hungaricum (Német–Magyar Kollégium) növendékeként, az intézmény énekkarával szolgálhattam a szentévet lezáró szentmisén a Szent Péter téren. Növendéktársaimmal a Szent Péter-bazilika előtt felállított pápai oltár mögött álltunk. Innen beláthattuk az egész Szent Péter teret és az abból nyíló sugárutat, a Via della Conciliazionét, amely zsúfolásig megtelt emberekkel. A világegyházzal ez volt az első tapasztalatom: ott valóban a világ minden részéről több százezer ember gyűlt össze a szentév lezárása alkalmából. A szent kapu bezárásának is tanúi lehettünk, amit a Szentatya végzett. Az is nagyon megmaradt bennem, amikor a magyar püspök atyák ad limina látogatásukat végezték Rómában, 1987-ben. Akkor újmisésként voltam a Német–Magyar Kollégiumban, és *Seregély István* érsek úr bevitt magával a személyes meghallgatásra. A találkozon II. János Pál pápa egy-két szót engem is megajándékozott. Igazán felemelő érzés volt, hogy a pápa még egy fiatal pap irányában is milyen figyelemmel van. Ezek mellett 2000 vízkeresztje, a püspökké szentelésem napja egyértelműen az egyik legmeghatározóbb volt. A szentelés másnapján volt alkalmam arra, miként minden akkor szentelt püspöknek, hogy harminc családtagot, rokont, barátot bemutassak a Szentatyának, egy magánkihallgatás keretében. Ezt az ajándékot akkor túlzott megtiszteltetésnek éreztem, de éppen ebből fakad a varázsa.

Az ő lengyel származásából is adódott, hogy a magyarok sorsát különleges módon a szíven viselte. Bármikor találkoztunk, azonnal magyarul köszöntött bennünket: „Dicseréssék a Jézus Krisztus!” Emellett persze még sok más okunk is van arra, hogy tisztelettel, szeretettel gondoljunk rá, különösen születésének 100. évfordulóján. Édesapám is ugyanebben az évben, 1920-ban született, ezért ő is eszembe jut a pápával kapcsolatban.

Mennyire értette meg a világ Szent II. János Pál pápa tanítását?

– II. János Pál pápa az emberi élet minden vonatkozásában átfogó tanítást hagyott az utókorra. Hiszen elég megnézni az enciklikáit, a pásztorleveleit, a felszólalásait, a különböző prédikációit. Mind-mind azt mutatja, hogy ő az egyetemes emberiségben gondolkodott. Itt hangsúlyozni szeretném, hogy nem csak a vallásos emberekben, nem csak a Katolikus Egyházban, hanem az egyetemes emberiség nevében gondolkodott. Azok az erkölcsi normák, amelyeket körleveleiben, enciklikáiban meghatározott, egytől egyig annak bizonyítékai, hogy II. János Pál pápa minden egyes emberért mint Isten teremtményéért, gyermekéért felelősséget érzett. Hogy a Szentatya tanítását ma sem tudja minden ember elfogadni, ez több okra is visszavezethető. Én mégis bízom abban, hogy az időbeli távolság által egyre inkább felértékelődik a tanítása. 2018-ban is volt Budapesten egy nemzetközi konferencia a munkásságával kapcsolatban. Az újabb és újabb konferenciák, tudományos tanácskozások rámutatnak II. János Pál pápa tanításának nagyszerűségére, és talán azok érdeklődését is felkelthetik iránta, akik nem vallásosak vagy nem tudnak hinni. A teremítő Isten törvényei nem csak a vallásos embernek mutatnak utat, ha-

„
A pápa a győri prédikációjában nagy tisztelettel és szeretettel beszélt Apor Vilmos püspökről, akit egy évvel később, 1997. november 9-én, a római Szent Péter téren boldoggá avatott... Nem szabad elfelejteni, hogy Apor püspök úr és II. János Pál pápa milyen határozottsággal szállt szembe az embert eszközként használó, ateizmust hirdető kommunista ideológiával

nem minden ember számára. Csak a szellemi gőg vagy a pillanatnyi homályos látás, az igazság előtt bezáruló szív tarthatja távol az embereket ettől a tanítástól.

A Szentatya 2000 vízkeresztjén, a püspökszentelési szentmisén mondott prédikációjában a napkeleti bölcséket, akik őszinte szívvel keresték és megtalálták az újszülött Jézust, az isteni fény felé tartó nemzetekkel állítja párhuzamba. Ma, amikor világszinten, az élet számos területén kell számolnunk a koronavírus-járvány következményeivel, a társadalmi, szociális, gazdasági talpra állás mellett mennyire várható a hitbéli megújulás?

Veres András püspökké szentelése – 2000. január 6., Róma, Szent Péter-bazilika

– Egy nagyon tudatos átgondolása szükséges mindannak, ami történik velünk, hogy mi vezetett idáig, mi az, ami előidézte a világjárványt. Fel kell számolnunk azokat a tényezőket, amelyek az embert felebarátja ellen, az embert a természet és maga Isten ellen fordítja. Ha minél több ember eljutna Isten szeretetének a felismerésére, akkor az ő szeretetében egy nagymértékű újjászülés mehetne végbe. Ha meglátnánk, micsoda ajándékot kaptunk a természetben, milyen ajándékot kaptunk az embertársunkban, a házastársunkban, gyermekünkben, szüleinkben, barátainkban, ez az eddiginél talán nagyobb felelősséget ébresztené bennünk. Meggyőződése, hogy a vírushelyzet kialakulásában is nagy szerepet játszott az az önző, hedonista szemléletmód, amely korunkra rányomja a bélyegét.

A 2000. január 6-án Rómában püspökké szentelt főpásztorok a világ számos országát képviselték, megjelenítve az Egyház egyetemesességét. Hogyan élhetjük meg az egyetemesegyet a Magyar Katolikus Egyházban?

– Az egyetemeség horizontja tágul, ha belegondolunk abba, hogy egy egyház-község, egy egyház-megyes, egy nemzet és az egyetemes Anyaszentegyház tagjai vagyunk. Az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus, amelyre még egy bő évet későbbülünk házigazdaként, nagyszerűen meg tudja mutatni a gyakorlatban is, hogy igenis egyetemes Egyházhoz tartozunk, hiszen a budapesti eseményre a világ minden részéről érkeznek majd zarándokok. Az Egyház egyetemesége kellő önbizalmat és erőt adhat mindnyájunknak. Nincs még egy ilyen társadalmi, emberi közösség, mint a Katolikus Egyház.

Győr és a Győri Egyházmegye sok szállal kötődik II. János Pál pápához. A Szentatya 1996. szeptember 7-én a Káptalandombon tett látogatást és az Ipari Parkban mutatott be szentmisét. A győri szentmise helyszínét értelmezhetjük-e annak a közlésnek a kifejeződéseként, amelyet a Szentatya a fizikai munkát végzők iránt tanúsított? Hiszen fiatalként ő maga is megtapasztalhatta, hogy milyen egy kőfejtőben vagy egy vegyi gyárban dolgozni.

– A gondviselés műveként is értelmezhetjük, hogy éppen az Ipari Parkban volt a találkozó, ahol nyilván minden infrastrukturális feltétel is adott volt a pápai szentmisehez. Nem kizárható, hogy a Szentatya apostoli útját szervezők is abban a reményben választották több lehetséges helyszín közül éppen az Ipari Parkot, hogy általa egyfajta üzenetet közvetítsenek a Szentatya szívéhez oly közel álló munkások felé. II. János Pál pápa nagy megbecsüléssel volt egész életében a munkások iránt, tudta, hogy a Katolikus Egyháznak vannak tartozásai a munkásság felé. Az ipari forradalom után a pusztán emberi alapokon szerveződő egyesületek, pártok, szakszervezetek a munkásságot elfordították az Egyháztól, nemegyszer Istentől is, az erőszakos eszközöktől sem riadva vissza. Az Egyház társadalmi tanításának gyarapítása Szent II. János Pál pápának szintén szívügye volt. A Szentatya jelenléte a győri Ipari Parkban egyértelműen az Egyház és a munkásság kapcsolatát erősítette.

II. János Pál pápa a győri prédikációjában nagy tisztelettel és szeretettel beszélt Apor Vilmos püspökről, akit egy évvel később, 1997. november 9-én, a római Szent Péter téren boldoggá avatott. Melyek azok a jellemvonások, amelyek lelki rokonságha ál-

lítják a Győri Egyházmegye vértanú püspökét a 2014. április 27-én szentté avatott pápával?

– Mindkettejük életében szembetűnő a női nem iránti rendkívüli tisztelet. A pápa Szűzanya iránti szeretetéből fakadt az az elkötelezettség, amellyel fáradhatatlanul munkálkodott a női méltóság társadalmi szintű elismeréséért, tiszteletben tartásáért. Boldog Apor Vilmos pedig az oltalmát kereső nők védelmében áldozta életét. De nem szabad elfelejteni azt sem, hogy Apor püspök úr és II. János Pál pápa milyen határozottsággal szállt szembe az embert eszközként használó, ateizmust hirdető kommunista ideológiával. Apor püspök úr írásai, megnyilvánulásai is nagyszerűen nyomon követhető, hogy mennyire óvta népét, nemzetét ettől a szerinte is káros ideológiától. És úgy érzem, hogy még egy harmadik szempontot is ide kell sorolni: nagyon nagy hasonlóság mutatkozik életükben a szegények iránti elkötelezettségben, vagyis a szociális érzékenységben. Apor püspök úr már gyulai plébánosként is szép példáját adta a testvéri gondoskodásnak.

II. János Pál pápa 1997. március 17-én, a Szűzanya vérével könyveztetésének 300. évfordulója alkalmából basilica minor rangot adományozott a Könyvező Szűzanya kegyképét őrző győri Nagyboldogasszony-székesegyháznak. Mit jelentett ez az ajándék akkor, a rendszerváltás első évtizedében?

– Akkor Rómában, a Pápai Magyar Intézet rektoraként kapcsolattartó voltam a magyar egyház és a Vatikán között. Pápai Lajos püspök úr éppen engem kért meg, hogy a cím elérése érdekében járjak el az Istentiszteleti és Szentségi Kongregációhoz, így egészen

véletlenül nekem is jutott szerep ennek kérvényezésében. Emlékezve az akkori beszélgetéseinkre, Pápai püspök urat az vezette a basilica minor titulus kérvényezésében, hogy biztosítva látta azokat a feltételeket, amelyeket ezen cím odaítélésékor szoktak elvárni, többek között a rendszeres búcsújárást, istentiszteletet és gyóntatást. Bár megjegyezték a döntéshozók, hogy a székesegyháznál nem lehet magasabb rangja egy templomnak, de tiszteletben tartották a kérésünket, és elfogadták, helyet adva annak, hogy a basilica minor címet megkapja a Nagyboldogasszony-székesegyház.

„Tekintsetek bizalommal a jövőbe!” – kérte II. János Pál pápa 1996 szeptemberében, a győri Ipari Parkban. Valószínűleg ma is ugyanerre bátorítana bennünket. A hívő emberek egymás erősítésén túl, II. János Pál pápa nyomán, hogyan adhatnak reményt nem hívő testvéreik számára?

– Szent II. János Pál pápa egyértelművé tette: Krisztus a jövőnk. A teljes, Istennek való odaadottság adja meg az örök életbe vetett biztos reményt. A hívő ember nem vonakodhat az életének odaadásában, ez ad értelmet létének, nemcsak a jövő vonatkozásában, hanem a jelenben is. Isten szeretetében egymásért élni, egymás szolgálatában élni: ennél nagyobb öröm és ennél nagyobb életkedv nem érhető el másképpen. Ezt Szent II. János Pál pápa a saját életével bizonyította. Emlékszünk rá, hogy amikor már nagyon beteg volt, sokan felvetették a kérdést, hogy miért nem mond le, súlyos betegnek miért áll nyilvánosság elé. Ő bizonyítani akarta, hogy az életnek ilyen állapotban is van értelme, az élet teljessé tételében helye van a szenvedésnek is. Emblematikusak maradnak számomra a halálos ágyán mondott szavai: „Engedjétek hazatérni az atyai házba!”

A Szentatya a különféle művészeti ágak megbecsüléséről is sokszor tanúságot tett, különösen közel állt hozzá az irodalom és a színház. András püspök atya is gyakran és szívesen idéz elmékedéseiben, prédikációiban írótól, költőtől. Meglátása szerint hogyan erősítheti egymást a hit és a művészet? Miként válhat egy műalkotás az ars sacra részévé?

– Egész értékrendünk, gondolkodásunk, nyelvhasználatunk szempontjából lényeges szerepük van az irodalmi alkotásoknak, amelyek emberi kapcsolatainkat is gazdagítják. Minden művészeti alkotás lehet ars sacra, amennyiben az alkotó a szentet, az igazat, a szépet kívánja megjeleníteni általa. A művészet küldetése az, hogy a szépet, az igazat, a szentet a világ elé tárja és mélyebben bemutassa. Ha nem erre törekszik, akkor öncélúvá válik, és elveszíti az értékét.

Gervasoni Eszter/
Győri Egyházmegye
Sajtóiroda
Fotó: Vatican News

A BIBLIA ÜZENETE

Az élő Krisztus szemlélése

Jn 14,15–21

Néhány éve hallottam egy felmérésről: a vasárnapi szentmise végén a templomból kijövő híveket arról kérdezték, hogyan tudnák összefoglalni annak a hitnek a lényegét, amit épp az imént ünnepeltek. A válaszok nagyon sokfélék voltak. A legtöbben a tízparancsot említették, némelyek a Szentírás és a Jézusba vetett hit fontosságát emelték ki, mások a májusi Mária-litániákat tartották lényegesnek. Meglepően kevesen beszéltek azonban a szeretetről, és még kevesebben a Szentháromságról. A felmérés csak megerősítette, amit amúgy is tudunk: a leglényegesebb dolgokat a legnehezebb meghatározni, szavakba önteni.

A mennybemenetel előtti vasárnapon hangzik el Jézus búcsúbeszédének egyik részlete, ami egyenesen az evangéliumi üzenet szívéhez, a keresztény hit lényegéhez vezet bennünket. A tanítványaitól búcsúzó Jézus három szó köré rendezi örömhírét: ismerni, látni és szeretni. Ismerni a bennünk lakó Szentlelket, látni Jézust, és élni, valamint meg tapasztalni az Atya szeretetét.

Az ismeret hétköznapi értelemben olyan dolog, ami a külvilággal, a környezetünkkel való találkozásban születik. Az ismeret az, ahogyan a világot, a másik embert befogadjuk, a magunkénak érezzük. Az ismeret fogalmakon, gondolatokon keresztül van jelen, és része a biztonságérzetünknek. Amit ismerünk, attól nem félünk. Jézus arra hívja a tanítványait, hogy másfajta ismeretet szerezzenek Istenről. Az ő ismerete ugyanis nem egy a sokféle ismeret közül, hiszen ő nem része a világunknak, hanem mi vagyunk részei az ő világának. Mi benne vagyunk, ő pedig mibennünk van.

Isten ismerete nem fogalmakon keresztül szerezhető meg, hanem egy olyan egység megtapasztalása, amely az ő bennünk való létének gyümölcse, a Szentlélek ajándéka.

A földi ismeretszerzéshez testi érzékszerveinket használjuk, Isten megismeréséhez a lélek érzékszerveire van szükség. Jézust egyikünk sem látta test szerint, de a Vigasztalónak köszönhetően belső szemünkkel látjuk őt, szemléljük az igében, a kenyértörésben, testvéreinkben vagy a természetben. Ennek a látásnak a gyümölcse nem egy kép, hanem maga az élet: látni őt, az örökön élő önmagunkban, ez a mi véges életünket is megnyitja az örök-kevalóságra.

A Lélek megismerése és az élő Krisztus szemlélése, tanításának, szavainak befogadása végül arra indít bennünket, hogy az élet ajándékára válaszként egészen neki adjuk önmagunkat. S ez maga a szeretet. Ebben a magunkról megfeledkező odafordulásban még inkább képessé válunk befogadni Isten életét, amely az Atyától indul ki, és amely a Fiú hűsvéti titkán keresztül a Szentlélekben lesz osztályrészünk.

A mai evangéliumban tehát Jézus a leglényegesebből tanít: hűsvéti misztériuma révén meghívást kaptunk arra, hogy a Szentháromság szeretetében örökké éljünk. S ez az élet már most elkezdődött: belső, odaadó imádságunkban vagy a liturgia ünnepi pillanataiban már most megismerhetjük a Lélek világosságát, láthatjuk Jézust, és megmártózhathatunk az Atya mindent életben tartó szeretetében.

Baán Izsák OSB

GÖRÖGKATOLIKUS LELKISÉG

Az örömhír ereje

A vakon született vasárnapjának hosszú evangéliumából (Jn 9,1–38) megtapasztalhatjuk, milyen ereje van Jézus örömhírének. Erre utal az egyik énekünk is: a szerencsétlen „embert kétszeresen fölvilágosítván” cselekedett Jézus. Nem csupán a szemeit nyitotta meg, hanem olyan hitet fakasztott benne, hogy az ember a lábaihoz borult. Ő „a mennyben és a földön neki adatott minden hatalomból” (Mt 28,18) részesítette az apostolait, akik aztán a Szentlélek hatalmával felvértezve (Jn 20,22) tudták igazolni az örömhír erejét. Ennek nyomait, illetve igazolását találjuk az apostoli szakaszban (ApCsel 16,16–34).

Először azt látjuk, hogy Isten az előttünk haszontalanak tűnő dolgot is hasznosra tudja fordítani. Az a jószóló szellemtől megszállott leány, akinek tevékenységét ma talán boszorkányságnak neveznénk, mégiscsak jót tett. Akarva vagy akaratlanul, tudatosan vagy tudattalanul, de az igazságot mondta ki: „Ezek az emberek a magasságbeli Isten szolgálói, akik az üdvösség útját hirdetik nektek” (ApCsel 16,17). Ámde, nehogy hitelét veszítse az örömhír – hiszen akkor sem ilyen kétes személyek tanúságtételén alapult, ahogyan ma sem –, Pál apostol, mint korábban Péter, a helyére teszi a dolgot: „Jézus Krisztus nevében parancsolva” kiűzi belőle a gonosz szellemet (ApCsel 16,18).

Azután azt látjuk, hogy az apostolokat megvádolják, megbotozzák, börtönbe vetik. Igen! Miközben terjed az örömhír, Jézus korábbi tanításának teljességét is a bőrű-

kön érzik az apostolok: „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak” (Jn 15,20). Keltett ez? A válasz egyértelműen igen, hiszen a gondviselésbe illeszkedett. Kellott, mert ezzel vált hitelessé a tanítványok szava és tevékenysége. Kellott, mert talán állhatatosabb imádságra buzdította őket, amit „a foglyok is hallgattak” (ApCsel 16,25). Ma is így tudjuk vállalni és hitelesíteni keresztény küldetésünket: az Úr melletti tanúságtétellel, akár szenvedés árán is, illetve az állhatatos imádsággal. Íme, a mi életünkben is jóra fordulhat, amit rossznak vagy egyenesen fájdalmasnak érzünk. Hogy rajtunk keresztül is terjedjen az örömhír.

Végül azt láthatjuk, hogy az örömhír ereje megmenti a börtönőrt és övét is. Az apostol szava visszatartja őt az öngyilkosságtól, sőt, teljes megmentését, illetve megmenekü-

lését idézi elő. Ugyanis egész további – és örök – életére vonatkozó eligazítást ad neki: „Higgy az Úr Jézusban, és üdvözülni fogsz te és házad népe” (ApCsel 16,31). Érdemes felfigyelni arra, hogy ekkor ő „örvendezett”. A görög szó jellegzetes a Szentírásban, mert azt az egész embert átható, teljes örömet írja le, amit Isten üdvözítő tette vált ki benne. Hát így örülhetünk – így kellene örülnünk –, amikor olyan eseménnyel találkozunk az életünkben, mely elsőre nem kellemes, de hitünk szemével látva mégis a javunkat szolgálja.

Ezt tanulhatjuk meg a mai apostoli szakaszból és evangéliumból, megerősítve liturgikus énekünkkel: a vakon született „érzéki és lelki szemeket nyert, és hittel így kiáltott fel: Te vagy a sötétségben élők tündöklő világossága”.

Ivancsó István

AZ EUCHARISZTIKUS KONGRESSZUSRA KÉSZÜLVE

Az Eucharisztia ünneplése 88.

Az úrnapi, de általában az eucharisztikus körmenet egyik tétele a *Te Deum laudamus* kezdetű himnusz, amely műfaji szempontból a doxológiák közé tartozik. Így a *Dicsőség az Atyának* kezdetű dicsőítés a doxologia minor, a *Dicsőség a magasságban Istennek* kezdetű himnusz a doxologia maior, a *Téged, Isten, dicsérünk* pedig a doxologia maxima.

Szerzője valójában ismeretlen, annak ellenére, hogy a hagyományos nézet szerint költője *Szent Ambrus* püspök, ezért is nevezik ambrusi himnusznak (Hymnus Ambrosianus). A XIX. századi kutatások – ilyen *Germain Morin OSB* felvetése – igyekeztek rámutatni arra, hogy a himnusz költője *Szent Nicetasz* (335-414 körül) remesianai (ma Bela-Palanka, Szerbia) püspök. Megjegyezzük, hogy *Szent Nicetasz* püspök liturgikus megemlékezése *Nolai Szent Paulinus*z emléknapiján, június 22-én van.

A XX. században *Nicetasz* szerzőségét némileg kétségbe vonták, mivel a himnusz szövegében szoros kapcsolatot vélnek felfedezni egy hűsvétra írt eucharisztikus imával, illetve kimutatható a himnusz és a

keleti egyházak esti himnuszai közötti irodalmi és szerkezeti párhuzam. Annyi bizonyos, hogy a VI. században a himnusz része volt a *Bencés himnáríum* gyűjteménynek, viszont a X. századi himnáriumok nagy részében nem szerepelt, de újból feltűnt a XII. századi liturgikus könyvekben. A himnusz szövegének számunkra ismert legkorábbi formáját az ír *Bangor antiphonale* őrzi (ma a milánói Ambrozian Könyvtár tulajdona), továbbá a VIII. századi, úgynevezett *Frank himnáríumból* ismert változata jutott el napjainkig (Vatican, Reg. lat. 11, fol 230v) az ambrozian és a mozarab változatok mellett. Népnyelvű fordításai a IX. századból ismeretesek számunkra.

Irodalmi formája szerint huszonkilenc különböző hosszúságú prózai versből áll. Szerkezeti felépítésében közel áll a *Dicsőség a magasságban Istennek* kezdetű himnuszhoz. Felépítésére nézve *Radó Polikárp OSB* három részt különböztet meg: 1. az Egyház korai évszázadai *Te Deum laudamus* (...) *sancta confitetur Ecclesiam* és a záródoxológia *Patrem immensae maiestatis* kezdettel;

2. az Egyház aranykorszaka *Tu rex gloriae, Christe* (...) *Aeterna fac* (...) résszel; 3. az Egyház a népek vándorlásának idején *Salvum fac populum* (...) *In te, Domine, speravi* résszel.

Ezt a himnuszt éneкли az Egyház minden vasárnapon és ünnepnapon olvasmányos imaórájának és vigíliás ünnep-léssel egybekötött zsolozsmájának végén. Éneklése elmarad, amennyiben karácsony ünnepének olvasmányos imaóráját az ősi szokás szerint összekapcsolják az éjszakai szentmisével (ez az egyedüli alkalom, amikor az olvasmányos imaóra és a szentmise összekapcsolható), valamint nagyböjtben. Éneklük a püspökszentelés alkalmával, amikor áldásában részesíti a népet a fölszentelt; az apátok és az apátnők benedikálási szentmiseinek végén; színódus vagy zsinat zárómiséjén. Teljes búcsút nyerhet az a hívó, aki a templomban vagy a kápolnában áhítattal részt vesz a *Te Deum* ünnepélyes éneklésében vagy elmondásában az év utolsó napján, mégpedig háladá-sul az esztendőben kapott jótéteményekért.

Sztankó Attila

A HÉT SZENTJE

Szent V. Celesztin

Május 19.

Ő volt az Egyház történetének 192. pápája. A konklávét 27 hónapon át nem tudott dönteni az új egyházfő személyéről, így a trón több mint két éven át üresen állt. Végül egy idős bencés szerzetest választottak meg, aki életének nagy részét remeteként élte le, ezért nem értett a politikához, és nem tudta átlátni a pápasággal járó feladatokat. Nem meglepő, hogy ő a történelemben az első pápa, aki önként lemondott hivataláról.

Pietro Angelerio néven, tizenegyediként született egy tizenkét gyermeket nevelő, délitáliei, szegény parasztcsaládban. Anyja arra indította, hogy menjen szerzetesnek. Így Pietro tizenhét éves korában a faifolibeli bencések közé állt. Aszketizmusa a vadonba vezette. A remeteéletmódot választotta: először az Abruzzóban emelkedő Monte Morronén, majd öt évvel később két társával a közeli Majella-hegység egyik barlangjában élt. *Keresztelő János* volt a példaképe.

Két év és három hónap telt el *IV. Miklós* pápa halála után, és a konklávénak még mindig nem sikerült új pápát választania. Ennek hátterében a római nemesség politikai vitája húzódott, amely az Anjou-párti és a velük szemben álló csoport között dült. Az előbbi az Orsini család támogatta, az utóbbit a Colonnák.

A két római nemesi familia az ügyük érdekében igyekezett megnyerni a bíborosokat, de ez egyiküknek sem sikerült. *Latino Malabranca Orsini* bíboros ekkor beszédet mondott a konklávét megelőző, miszerint a Megváltó megmutatta neki az új pápát egy remete szerzetes személyében. Mindenki előtt világos volt, hogy az idős Pietróra gondolt, akit 1294-ben a konklávét egyhangúlag pápává választott.

Pietro megpróbált elszökni a világ elől, de a nép megakadályozta. Úgy gondolták, végre olyan ember foglalhatja el a trónt, aki igazán méltó rá, nem úgy, mint több korábbi pápa. Emiatt végül Pietro úgy vélte, megválasztása az Úr akarata volt.

Szamárháton érkezett a koronázására. Hamarosan mindenki számára kiderült, hogy semmit sem ért a világi életből. Mivel senkinek sem tudott nemet mondani, gyakran előfordult, hogy egy méltóságra egyszerre négy-öt embert is kinevezett vagy nem létező kegyeket osztogatott. Többször a hagyományok felrúgásával alapított érsekséget vagy püspökséget. Ennek következtében a Kúria teljesen a feje tejére állt. Napokat töltött imádsággal, mert úgy érezte, vesztélyben a lelki üdvé. Ez egyre többször vett erőt rajta, ezért lassan növekedett benne a visszavonulás gondolata. Nagy horderejű rendelkezése volt, hogy a pápának joga van ehhez. Öt hónap után mondott le.

Kilenc nap múltán összeült a bíborosok kolégiuma, és *Caetani* bíborost választotta meg egyházfőnek, aki a *VIII. Bonifác* nevet vette föl. Az új pápa azonnal visszavonta Celesztin rendeleteinek és kinevezéseinek nagy részét, majd őrizetbe vetette elődjét. Az egyszerű szerzetes visszavágyott szeretett hegyei közé, és megszökött. Ám néhány hónappal később elfogták, és a fumonei vár egyik tornyába zárták. A legendák szerint az örök konyetlenül bántak vele. Több mint kilenc hónapos raboskodás után, 81 évesen hunyt el; elképzelhető, hogy megölték.

L. K.

A hét liturgiája

A év

– *Szent Rita özvegy emléknapja* (Júlia, Emil) – ApCsel 18,9–18 – Jn 16,20–23a.

MÁJUS 23., SZOMBAT – *Boldog Apor Vilmos püspök és vértanú emléknapja* (Dezső, Dézi, Mikes) – ApCsel 18,23–28 – Jn 16,23b–28.

MÁJUS 24., VASÁRNAP – URUNK MENNYBEMENETELE (Szűz Mária, a keresztények segítése, Eszter) – ApCsel 1,1–11 (*Jézus az apostolok szeme láttára föl-emelkedett az égbe.*) – Ef 1,17–23 (*Isten Jézus Krisztust a mennyben jobbjára ültette.*) – Mt 28,16–20 (*Én kaptam meg minden hatalmat az égen és a földön.*) – **Énekrend:** Ho 95 – EE 562, 417, Ho 95 – EE 118, Ho 118 – EE 564, Ho 96 – EE 119.

MÁJUS 17., HÚSVÉT 6. VASÁRNAP-JA (Boldog Scheffler János vértanú, Paszkál, Ditmál, Szalók, Dobát) – ApCsel 8,5–8,14–17 (*Rájuk tették a kezüket, s azok megkapták a Szentlelket.*) – 1Pét 3,15–18 (*Test szerint ugyan megölték Jézust, de a Lélek szerint életre kelt.*) – Jn 14,15–21 (*Kérni fogom az Atyát, és más Vigasztalót ad majd nektek.*) – **Zsolozsma:** II. zsolnárhét – **Énekrend:** Ho 85 – EE 552, 416, Ho 85 – EE 106, Ho 109 – EE 555, Ho 206 – EE 110. **MÁJUS 18., HÉTFŐ** – *Szent I. János pápa és vértanú emléknapja* (Erika, Alexandra) – ApCsel 16,11–15 – Jn 15,26–16,4a. **MÁJUS 19., KEDD** (Ivó, Milán, Celesztina) – ApCsel 16,22–34 – Jn 16,5–11. **MÁJUS 20., SZERDA** – *Sienai Szent Bernardin áldozópap emléknapja* (Bernát, Felicia) – ApCsel 17,15,22–18,1 – Jn 16,12–15.

Egészen Mária palástja alatt

A nagy pápa különös Mária-tiszteletét már püspöki jelmondata is ki-fejezi: „Totus tuus” (Egészen a tiéd). II. János Pál lelkiiségének sajátos vonása volt Szűz Mária-tisztelete, amit szláv családi köréből, a lengyel egyház buzgóságából merített.

Rendkívüli szellemi és lelki adottságokkal megáldott, karizmatikus személyiség volt, és ezeket az adományokat teljesen és fenntartás nélkül Krisztus evangéliumának szolgálatára szentelte. Önletrajzi írásában – *Ajándék és titok* – részletesen beszámolt Mária-tiszteletének megnyilvánulásairól. Azt is elmondta, hogy fiatal korában bizony kritikusan magatartás alakult ki a lelkében a Mária-tisztelettel kapcsolatban. Így vall erről: „Amikor kezdett formát ölteni papi hivatásom, bizonyos módon megváltozott a véleményem a Mária-tiszteletéről. Addig is meggyőződésemm volt, hogy Mária Krisztushoz vezet minket, de akkortájt kezdetem felfogni, hogy Krisztus is Anyjához vezet bennünket. Volt az életemnek egy olyan szakasza, amikor valamiképpen megkérdőjeleztem Mária iránti tiszteletemet, arra gondolva, hogy ha túlságosan nagy méreteket ölt, végül károsan befolyásolhatja a Krisztust megillető tisztelet elsőbbségét. Ekkor *Montforti Grignon Szent Lajos-Mária* könyve nyújtott segítséget, amelynek címe: *Értekezés a Szent Szűz igaz tiszteletéről*. Ebben a

jához fűződő tisztelet mindig Krisztus-központú, sőt mélyen Isten szentháromságos misztériumában és a megtestesülés és a megváltás misztériumában gyökerezik.” Mély tartalmú apostoli levelet adott ki a Mária-tiszteletről, a rózsafüzér imádságról. Írásaiban és megnyilatkozásaiban tekintete a Boldogságos Szűz Máriára és rajta keresztül mindig Krisztusra szegeződött. Ugyanakkor számtalanszor megtapasztalta, hogy Szűz Mária közbenjárása segíti és vezeti papi, püspöki és pápai szolgálatában. Kezdetben meglepetésszerű, később azonban szinte már magától értetődő volt, hogy minden egyes megnyilatkozását Szűz Máriára való utalással fejezte be. II. János Pál pápa tanítása és imá-elete útmutató számunkra a helyes Mária-tisztelethez. Segít bennünket Máriával való élő kapcsolatunk elmélyítésében, hogy ezen keresztül tapasztalhassuk meg közbenjárásának hatékonyságát mindennapi életünkben. Mária zarándoka: a nagy pápa Mária-tisztelete szempontjából nagy

ban itt ünnepelt Ifjúsági Világtalálkozót, melyen a pápa több mint egymillió fiatal szótolt meg. A mexikói Guadalupei Szűzanyához is többször elzarándokolt II. János Pál pápa. 1979. január 25-én első külföldi apostoli útja is ide vezetett. Radikálisan evangéliumi beszédeiben, melyeket itt mondott el, már felfedezhetők első enciklikájának, a *Redemptor hominis* (Az emberiség Megváltója) kezdetű körlevelének főbb gondolatai. Egyébként Guadalupe a világ leglátogatottabb búcsújáróhelye, körülbelül húszmillió zarándok érkezik ide évente. 1931 decemberében *Juan Diegónak* jelent meg ezen a helyen a Szent Szűz, egy mesztic nő arcvonásait viselve. A Guadalupei Miaszonyunk-kegykép Diego ruháján rajzolódott ki. Hogy milyen módon került a szövetre, azt a mai napig rejtély övezi. A pápa életében ugyancsak kiemelkedő Mária-kegyhely a franciaországi Lourdes. Ez a világ harmadik és Európa legnagyobb búcsújáróhelye, közel hatmillió zarándok látogat el ide évente. Első lourdes-i utazását 1981 júliusára tervezte a pápa, ám ez megghiúsult a május 13-án elszenvedett merénylet miatt, aminek során súlyosan megsérült. Amikor aztán két évvel később, 1983. augusztus 14–15-én mégis megvalósul-

A nagy pápa rendeletére ünneplik a betegek világnapját a Lourdes-i Szűzanya emléknapján (1983)

könyvben aztán választ kaptam kéte-lyeimre. Igen, Mária Krisztushoz közelít minket, hozzá vezet bennünket, azzal a feltétellel, hogy titkát Krisztusban éljük meg.” Elvégezte a könyvben tanácsolt önfelajánlást, és folytonosan megújította. Ebből az önfelajánló imádságból vette püspöki jelmondatát: *Totus tuus*. A kifejezés rövidítése a felajánlás teljesebb formájának, amely így hangzik: „Egészen a tiéd vagyok és mindenem a tiéd. Befogadlak mindenembe. Add nekem szívedet, Mária!” Lelkében kialakult tehát a Mária-tiszteletnek az a mély tartalma, hogy Máriát Krisztus személyével és misztériumával egységben látta. Az ima és a szemlélődés útja jött létre benne, amelyen továbbhaladt papként, püspökként, majd pápaként (vö. *Ajándék és titok*). Egy másik könyvében, az *Átlépni a remény küszöbén* címűben így vallott jelmondatáról: „Montforti Grignon Szent Lajos-Mária segített abban, hogy megértsem, az Isten Any-

jelentőséggel bírtak a különböző Mária-kegyhelyek. Bármerre zarándokolt is pápaságának 27 esztendeje alatt, mindig igyekezett útba ejteni egy-egy híres búcsújáróhelyet, hogy ott megerősítse testvéreit, és Márián keresztül közelebb vigye őket Jézushoz és az ő Egyházához. Elsőként a lengyelországi Częstochowát említéném, ahol évi 4,5 millió zarándok fordul meg. Itt 1384 óta tisztelik a világhírű Fekete Madonna képét. A kegyképet mindmáig a Jasna Góra (Fényes-hegy) nevű dombon elhelyezkedő pálos kolostorban őrzik. A náci megszállás és a kommunista diktatúra évei alatt a Fekete Madonna mindvégig Lengyelország vallási szimbóluma maradt, és Częstochowa ma is nemzeti kegyhelynek számít. A Szentatya fiatal korától kezdve gyakran zarándokolt el a Fekete Madonnahoz, és a pápává választása után második nagy zarándokútja során is ellátogatott ide, 1979 júniusában. Külön is kiemelném még az 1991 augusztusá-

hatott a zarándokút, a búcsú pillanatában a Szentatya így vallott: „Mária mennybevételének ezt az ünnepét életem egyik legszebb emlékeként őrzöm meg szívemben.” Ugyanez a Nagyboldogasszony-ünnepi kétnapos zarándoklat ismétlődött meg 2004. augusztus 14–15-én, a szeplőtelen fogantatás dogmája kihirdetésének 150. évfordulója alkalmából. Ez volt a nagy pápa 104., egyben utolsó külföldi útja. Fontosnak tartom még hangsúlyozni, hogy II. János Pál pápa vezette be és 1992 óta minden évben éppen február 11-én, a Lourdes-i Szűzanya emléknapján ünneplik ezen a kegyhelyen és szer-te az egész földön a betegek világnapját. A szent pápának fontos és „szív-bemarkolóan személyes” zarándokhelye a portugáliai Fatima. Évente több mint ötmillióra tehető az idelátogató hívek száma. S hogy mitől olyan szívbemarkoló ez a hely II. János Pál számára? A három fatimai titok közül a harmadikban szerepel „a

A lövedéket, amely megsebesítette, mindmáig a fatimai Mária-kegyszobor koronájában őrzik (Fatima, 2000. május 13.)

fehér püspök” elleni merénylet próféciája. A Szentatya a harmadik titok beteljesedését látta az 1981. május 13-án, a fatimai jelenések első napjának évfordulóján ellene elkövetett merényletben, és csodás megmenekülését a Fatimai Szűzanyának tulajdonította. Így nyilatkozott erről: „Nem tudom, ki adta a fegyvert a gyilkos kezébe, de azt tudom, hogy ki térítette el a golyót, egy láthatatlan kéz, egy anyai kéz irányította.” Egy évvel a merénylet után a Szentatya Fatimába zarándokolt, hogy hálát adjon a Szűzanyának. A lövedéket, amely megsebesítette, mindmáig a fatimai Mária-kegyszobor koronájában őrzik. A Szent Szűz kérésének eleget téve II. János Pál pápa 1984-ben felajánlotta az emberiséget Mária Szeplőtelen Szívének. Ugyancsak nemzetközi zarándoklatok helyszíne, mégpedig Olaszország fő búcsújáróhelye Loreto, amely szintén fontos Mária-kegyhely volt a pápa életében. Az évente mintegy négymillió látogatót vonzó kisváros az Adriai-tenger partján fekszik. 2004. szeptember 5-én kereste fel Szűz Mária názáreti házát a szent pápa. Ez volt az utazó pápa utolsó földi zarándoklata, melynek során találkozott a Katolikus Akció (Actio Catholica) fiataljaival. *Gianni Danzi* érsek, a loretói szentély pápai delegátusa így fogalmazott ezzel az utolsó látogatással kapcsolatban: „II. János Pál pápa, miután saját földi életét Máriára bízta, még egyszer zarándokként jött Loretóba, hogy bátorítsa és megerősítse testvéreit a hitben.” Ezt az öt zarándokhelyet akartam részletesen bemutatni, hiszen a nagy pápa életében, apostoli útjai során oly nagy hangsúlyt kaptak. A zarándok pápa születésének centenáriuma írt sorok végén szeretném még megemlíteni azt a két magyarországi búcsújáróhelyet, ahol megfordult II. János Pál, és ahol hazai, illetve a határon túlról érkezett zarándokok százezreit buzdította.

1991. augusztus 18-án, első magyarországi látogatása alkalmával Máriapócsan, az azóta nemzeti kegyhelyként számon tartott zarándokhelyen imádkozott, a Szűzanya-ikon előtt. Prédikációjában így fogalmazott: „A Mária-szentélyekben valóban a Fiú az, akit különösképpen dicsoítunk. Az Anya szinte teljes egészében »elrejtőzik« az ő misztériumában. Ugyanez a lelkület jellemzi tehát Máriát, mint Jézus Krisztust, Megváltóját.” A Szentatya magyar nyelven elhangzott görögkatolikus liturgiát mutatott be a csodatévő ikon előtt. A világ minden tájáról idesereglett zarándokok, főként a határon túlról érkező magyarok mellett a nagy pápa anyanyelvükön köszöntötte az ukrán, a szlovák, a rutén és a román híveket is. Itt, e híres könnyező ikon előtt minden jelenlévő átélhette az Egyház katolicitását. Megemlíteném még a szent pápa második magyarországi apostoli útját, amikor 1996. szeptember 7-én Győrbe is ellátogatott, és imádkozott a Könnyező Szűzanya kegyképe és *Apor Vilmos* vértanú püspök sírja előtt. A szabadtéri szentmisén körülbelül 150 ezer ember vett részt, a nagy szélvihar ellenére is. Zárásként álljon itt *Bálint Sándor* máriás lelkületű néprajzkutató kedves gondolata: „Alig láttunk még kegyhelyet, ahol a papság és a hívó nép szorosabban összeforrott volna a kultusszal, ahol a jámbor hagyományra szögesebb gonddal ügyelnének, mint Győrben” (Boldogasszony vendégségében). Minden Mária-szentélyre igaz lehet: ezek a különös kegyelmi erőterek, ahol a Szűzanya védőpalástja alatt valóban oltalomra találhatunk, és új lendületet nyerhetünk, Jézus Krisztushoz, a mi Urunkhoz segítenek közelebb, aki ma is „az út, az igazság és az élet” (Jn 14,6) minden hozzát menekülő pap, szerzetes és hívó számára.

Bognár István
Fotó: Vatican News

A bocsánatkérés pápája

„Te fogod átvezetni az új évezredbe az Egyházat” – *Stefan Wyszyński* bíboros akkor mondta ezt, amikor 1978. október 16-án – követve az ősi hagyományt – a konklávét lezárultakor odajárult az új pápa elé, és térdet akart hajtani előtte. Különös volt ez az alkalom: az ekkor igencsak fiatal, 58 esztendő, frissen választott római püspök meszterként és példaképként tekintett a lengyel primásra. Fiatalsága óta felnézett rá, és 1958-ban rajta keresztül tudta meg, hogy *XII. Piusz* kinevezte krakkói segédpüspökké. Nem véletlen, hogy a térdhajtás és a gyűrűcsók hódoló gesztusa Wyszyński bíboros esetében végül elmaradt: II. János Pál felállt, és magához ölelte őt.

A nagy prófécia ettől kezdve végigkísérte *Karol Wojtyła* pápai szolgálatának éveit. Többször tűnt úgy, hogy a hitvalló életű mentor tévedett: 1981. május 13-án merényletet követtek el a pápa ellen, majd a 90-es évek elejétől egyre több egészségügyi problémája lépett föl, amelyek súlyos keresztet helyeztek a vállára. Ő azonban a rá jellemző akaratával és kitartással a testi gyöngeség ellenére is acélos lélekkel haladt előre a hatalmas cél és a súlyos küldetés betöltése felé. Tudta, hogy nem pusztán az ezredforduló számmisztikája miatt fontos a küszöb, amit átlépni készült az emberiség. Az egész világot nagy átalakulások jellemezték, felbomlott a korábbi, kétpólusú világrend, és a globalizációs folyamatok mind nyilvánvalóbbá tették, hogy az emberiségnek megújulásra van szüksége. Régen megin-gathatatlanak hitt értékek váltak kétségessé, a tudomány és a technika fejlődése mind drámaibb és fenyegetőbb erkölcsi kérdéseket kezdett fölvetni. Eközben pedig „az élet kultúrájának” helyébe „a halál civilizációja” lépett, és felütötte a fejét „a közömbösség globálissá válása”. Az Egyháznak – ahogyan erről *II. János Pál* már az első lengyelországi látogatásán szólt – tudatosan és elkötelezetten föl kell vállalnia az új evangelizációt, ahol nem egy új evangélium meghirdetéséről, hanem az egyetlen és változatlan jézusi örömhír új módon való továbbadásáról van szó, kiváltképpen azokon a területeken, ahol a kereszténységnek már van történelmi múltja.

Ez utóbbi szempont különösen fontos, hiszen a nyugati ateizmus és egyházellenesség gyökereit kutatva számos XX. századi teológus szembesült a lesújtó ténnyel: ennek születésében, megerősödésében és társadalmi méretű sikerében igen nagy felelősség terheli a keresztény közösséget. Akár azt is mondhatjuk (kissé megbotránkoztató módon és sarkítva): a kereszténység nem ellenfele, hanem szülőanyja vagy legalábbis dajkaja a hitetlenségnek. A II. vatikáni zsinat záródokumentuma, a *Gaudium et spes* kezdetű konstitúció így fogalmaz ennek kapcsán:

„Az ateizmus a maga egészében véve nem eredeti jelenség, hanem különböző okok következménye, s köz-

jük kell számítanunk a vallások – sok helyütt elsősorban a keresztény vallás – által kiváltott kritikát is. Ezért a hívőknek is nem kis részük lehet az ateizmus létrejöttében, amennyiben a hitre nevelés elhanyagolásával vagy a tanítás meghamisításával, esetleg valósi, erkölcsi és társadalmi életük fogyatékos voltával inkább eltakarják, mint föltárják

nek, és megmutatja magasztos hivatását.” II. János Pálnak mintegy mottója lett ez az alapvetés, amely híven tükröződött már első enciklikájában, a *Redemptor hominis* kezdetűben. Itt fogalmazta meg módszertani elvét: „Az Egyház útja ez az ember, és erre az útra épül minden más út, melyen az Egyháznak járnia kell” (14.). Ez a mondat mély-

ahol sokan már azelőtt hiteltelennek ítélik, mielőtt megszólalna?

A 2000-es szentév alkalmat kínált ezeknek a kérdéseknek a megválaszolására. A jubileum közismert fogalma bibliai eredetű. A Szentírás számon tartotta a szombatéveket, a hetedik esztendőkhöz sajátos szabályok kötődtek. Ilyenkor engedték pihenni a földet, s

hessen a szombat áldásában, a társadalom belső békéje és egyensúlya helyreálljon, a szegények és gazdagok közötti különbségek kiegyenlítődjének –, vagyis az Úr szavát követve minden és mindenki közelebb lépjen Isten beteljesült országához. Amikor Jézus először prédikált (Názáretben), Izajás próféta tekercséből olvasott fel: „Az Úr Lelke van rajtam, azért kent fel engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek. Elküldött, hogy (...) hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét.” (Lk 4,18–19; vö. Iz 61,1–2) Sok szentírástudós úgy véli, hogy itt valójában a – megkezdését bejelentő kürt elnevezése nyomán – jóbel-évnek hívott „jubileumról” van szó. Jézus a megbocsátás, az elengedés jubileumát hirdeti a teljes emberiségnek. Ez a gondolat visszhangzik a Miatyánk imádságában, ahol a görög szöveget szó szerint így magyarázhatjuk: „Engedd el nekünk az adósságainkat, tartozásainkat, ahogyan mi is elengedtük azokat a mi adósságainknak” (Mt 6,12). Ezután még figyelmeztet a Mester: az Atya akkor „engedi el” a bűneinket, ha ezt mi is megtesz- szük az emberekkel (Mt 6,14).

A jubileum tehát a megbocsátás, elengedés, kiengesztelődés esztendeje. Olyan év, amikor különösen fontosá válik a hegyi beszéd tanítása az isteni és az emberi irgalmasság egymásra mutató kölcsönösségéről. II. János Pál ennek okán radikális lépésre szánta el magát. A *Tertio millennio adveniente* kezdetű apostoli levelében ezt írta: „Tartalmát tekintve ez a Nagy Jubileum olyan lesz, mint a többi, ugyanakkor más lesz és nagyobb lesz a többinél. Az Egyház ugyanis érzékeli az időt: az órákat, a napokat, az éveket és a századokat. Ezen halad át minden egyes emberrel, tudatosítván, mennyire jelen van Isten és az ő üdvözítő műve az időben: az órákban, a napokban, az években, a századokban. Az Egyház ilyen lelkiülettel örül, ad hálát, kér bocsánatot s terjeszti könyörgéseit a történelem és az emberi lelkiismeretek Ura elé.” (16.) Majd így fogalmazott: „Miközben a kereszténység a második évezred végéhez közeledik, méltó és igazságos, hogy az Egyház jobban a tudatára ébredjen gyermekei bűnének, megemlékezvén mindarról, amivel a történelem folyamán eltávolodtak Krisztusnak és evangéliumának lelkiületétől, s ahelyett, hogy a hívő élet tanúságát adták volna a világ számára, úgy gondolkodtak és cselekedtek, hogy ellentanúságot tettek és botrányt okoztak” (33.). Nincs új evangelizáció bocsánatkérés nélkül. Nincs hiteles tanúságtétel az ellentanúsággal való fájdalmas szembesülés hiányában. A szentév kegyelmeiben való részesedésünk feltétele „a tévedésektől, a hűtlenségtől, az állhatatlanságtól és a késedelmesszívűségtől” való megtisztulás a bűnbánatban (uo.). Ennek a nagy célkitűzésnek lett a kulcsszava „az emlékezet megtisztítása”, vagyis az őszinte szembenézés, a szív legmélyéből fakadó bocsánatkérés és megbocsátás.

2000. március 12-én, nagyböjt első vasárnapján a Szent Péter téren történt meg a pápai bocsánatkérés. Az általános bűnvallomást az igazság szolgálatában elkövetett; a Krisztus testének egysége ellen elkövetett; az Izraellel, a zsidósággal kapcsolatos; a szeretet, a béke, a népek jogai, a kultúrák és vallások tisztelete ellen elkövetett; a nők méltóságát és az emberi nem egységét sértő; legvégül pedig a személy alapvető jogai elleni bűnök megvallása követte. Az egyetemes könyörgések helyén hangzottak el a megrendítő szavak: előbb egy előimádkozó fohászkodott, majd II. János Pál kért bocsánatot.

Voltak, akik botránkoztak: mindez ellenkezik a Hiszek- egyben megvallott „szent” Egyház tételével! Ők figyelmen kívül hagyták, hogy az Egyház valóban lényege szerint szent (mivel Krisztus megszenteli), de ettől a bűnt még magában hordozza. Már az egyházatyák szóltak az Egyház holdszerű természetéről: ennek az égitestnek nincs saját világossága, mindannyiszor a Nap fényét veri vissza. Ám ez a tükrözés hol növekszik, hol fogy – ilyenkor nem a Nap változik, hanem a Hold képesebb vagy képtelenebb visszaadni a ragyogását. Így van ez az Egyházbán is: Krisztus egyetlen fényességének kell visszatündökölnie róla. Ám tagjainak bűnössége árnyékba vonja. A zsolta-ros éneklí: „Napjaiban az igazságosság virágzik, a béke teljessége, amíg csak el nem tűnik a hold” (72,7). *Szent Ágoston* ebben a sorban a végső ígéretet látta meg: amikor Krisztus másodsor eljön, és világossága beborít mindent, az Egyház „eltűnik” őbenne. Addig azonban „sötét öltözet alá rejtí megnyert dicsőségét; így önmagában hordozza az ellentmondást (szentség és bűn között), és éppen ezért mélyreható tekintetre van szükség ahhoz, hogy felfedezzük arcának szépségét” (H. de Lubac).

Íme, az Egyház hivatása: emberi valójában, tagjai életében mindinkább olyanná alakulni, hogy általa és benne még jobban betölthesse a világot Krisztus fénye. Az új évezred küszöbét átlépve, a Nagy Jubileumot lezárva ezt írta II. János Pál: „...korunk emberei is azt kérik – nem mindig tudatosan – a mai keresztényektől, hogy ne csak »beszéljenek« Krisztusról, hanem bizonyos értelemben engedjék őt »látni« is. Vajon nem azt a hivatást kapta-e az Egyház, hogy Krisztus világosságát ragyogtassa fel a történelem minden korszakában, s hogy az új évezred nemzedékei elé is az ő arcát rajzolja elő?” (Novo millennio ineunte 16.) A szentévi készüllet során az emlékezet megtisztítása, az ünnepi esztendőben a pápai bocsánatkérés ezt a hatalmas célt volt hivatott szolgálni. Hogy az új evangelizáció nagy műve hatékonyan halad-e előre a világban, az nagyban áll immár mirajtuk is: meghalljuk-e Szent II. János Pál intését, követjük-e a példáját, és alkalmas eszközeivé válunk-e korunkban Isten kegyelmének?

Török Csaba
Fotó: Vatican News

Karácsony vigíliáján, 1999-ben II. János Pál pápa megnyitja a jubileumi szentévet

Isten és a vallás igazi arcát” (19.).

A lelkipásztori konstitúció első fejezetének szövegezésében tevékenyen közreműködött a fiatal krakkói érsek, *Karol Wojtyła* is. Nem véletlen, hogy péteri szolgálata idején született megnyilatkozásai számos alkalommal hivatkoznak erre a dokumentumra és különösen a 22. pontjára, amelyben – az ifjú lengyel főpap személyes meggyőződését is híven visszaadva – meg- születik a kijelentés: „Krisztus, az új Ádám az Atya és az ő szeretete misztériumának kinyilatkoztatásában teljesen föltárja az embert az ember-

értelműen visszhangozza a III. században íródott *Diogné- tosz-levél* megfontolását, amelyet a *Dei verbum* konstitúció a 4. pontjában idéz: Jézus Krisztus volt „az emberekhez küldött ember”. Az ő útja az ember útja.

De hát hogyan készüljön fel az új evangelizáció kihívását őszintén magáévá tevő Egyház a III. évezred kezdetére? Milyen módon lehet mozgásba hozni nemcsak az intézményt, hanem a hívők szívét-lelkét is? Miképpen léphet „az ember útjára” a katolikusok közössége? És hogyan hirdesse eredményesen az evangéliumot egy olyan közegben,

annak magától megérlelődő természetét a szolgáltnak és az állatoknak kellett átengedni. Az a héber, aki rabszolgává vált, a hetedik évben felszabadult (hacsak önként úgy nem döntött, hogy örökre szolgál maradjon). Ilyenkor elengedték a még fennálló tartozást, visszaadták a zálogot. A hetedik szombatévet követő esztendő (vagyis az ötvenedik év) még ennél is többre tett kísérletet. Például az előző időkben eladott földeket vissza kellett szolgáltatni az eredeti tulajdonosoknak (vagy leszármazottaiknak). Minden szabály azt a célt szolgálta, hogy a teljes teremtett világ részesed-

Assisi szellemében a békéért

„Assisi szelleme” – *Szent II. János Pál* pápa használta ezt a kifejezést. Szavai az 1986. október 27-én *Szent Ferenc* városában történtek örökségét őrzik, az ott lezajló imádság emlékéét, amely egy gondolkodásmód forrása lett. A nagy pápa világképének megértéséhez fontos, hogy helyesen magyarázzuk az assisi találkozók jelentőségét, hiszen üzenetük a II. vatikáni zsinat tanításából forrásozik, és iránymutatást jelent a XXI. századi katolicizmus számára. Ezen az októberi napon a pápa először hívta össze a világ vallási vezetőit, hogy együtt imádkozzanak a békéért. A különböző vallások képviselői egymás imádságát hallgatták a Santa Maria degli Angeli bazilikában, a szó szoros értelmében vett közös imádság helyett inkább csendben egymásra figyelve. Az 1986-os béketalálkozó világméretű imanappá vált. A pápa célja egyszerű volt, és alapvető: össze akarta hívni a világvallások híveit Assisibe, hogy együtt tegyenek tanúságot a békéért mondott ima erejéről és elutasítsák a háború borzalmait. Több mint száz vallási vezető vett részt akkor a közös békeimán, keresztények és nem keresztények egyaránt. A jelen lévő keresztény vallási előjárók többek között a római katolikus, a görög és az orosz ortodox, a lutheránus, a baptista, az anglikán, az ókatolikus és az asszír keleti keresztény közösséget, illetve az Egyházak Világtanácsát képviselték. A nem keresztény vallások közül pedig többek között hinduk, szikhek, buddhisták, zsidók, iszlámhitűek, sintoisták, zoroasztriánusok, a bahái vallás, valamint afrikai és észak-amerikai animista vallások követői voltak jelen. Később az évente más-más városban megrendezett imatálalkozók közül kiemelkedő volt az 1993-as, amikor a pápa ismét Assisibe hívta az európai muzulmánokat, zsidókat és keresztényeket, hogy a törekény békéért, különösen a Balkánért imádkozzanak. 2002-ben pedig az amerikai terrortámadások után rendezték meg újra Assisiben a találkozót, mintegy a hit válaszáként a kibontakozó erőszak hullám és félelem hatásaira. Ezen a 2002-es találkozón *Joseph Ratzinger* bíboros is részt vett, a 2006-os, huszadik utótalálkozóra küldött pápai üzenetében prófétai jellegű eseménynek nevezte a béketalálkozót, 2011-ben pedig már pápaként volt jelen Assisiben. A 2016-os imádságot ismét az umbriai városban, Ferenc pápa jelenlétében rendezték meg. Ezek az imaalkalmak a különböző keresztény felekezetek és a nagy világvallások lehetséges egységének munkálására szólítanak fel. Az Assisiben kivirágzó gondolkodásmódot a vallások tapasztalatából táplálkozó béke iránti vágy jellemzi, hiszen sokan megértették, hogy a béke forrása az ima.

Roger Etchegaray bíboros, az Igazságosság és Béke Pápai Tanácsának elnöke így emlékezett vissza az 1986-os esemény egy jelenetére: „A bazilika előtt a hideg miatt mintha mindenki egyre közelebb húzódott volna egymáshoz. (II. János Pál helye a dalai láma mellett volt.) Amikor pedig fiatal zsidók a színpadhoz léptek, hogy olajágakat nyújtsanak át, elsősorban muzulmánoknak, könnyek szöttek a szemembe.” A Keresztény Egység Előmozdításának Pápai Tanácsa és a Vallások Közi Párbeszéd Pápai Tanácsa együtt segítettek a találkozó létrejöttét, de nem volt semmilyen kapaszkodójuk vagy mintájuk a megszervezéséhez: a találkozó egészében és alapvetően új volt, és úttörő. Akkoriban sokan, elsősorban a lefebvríanusok, de a Római Kúria néhány tagja is, bíralták a kezdeményezést. Olyanok, akik igaz szeretettel féltették a hit integritását

a szinkretizmustól, vagyis a vallási tanok összemosásától, illetve az indifferentizmustól, azaz a vallások elnagyolt értelmezésétől, mely szerint végső soron minden vallás egyforma, és ugyanoda vezet. Míg a lefebvríanus közösség tagjainak II. János Pál szentté avatásával kapcsolatos legfontosabb kifogása Assisi volt,

különböző vallások más-más gondolkodásmódot tükröznek, de az egyes gondolkodásmódok mind az emberhez, az emberi jelenséghez vezetnek bennünket, így valamifajta nagy egységre utalnak, amely jelen van a teremtésben – magyarázta II. János Pál. A különbségek egyúttal egy spirituális gazdagság részei, me-

pápa 2016 szeptemberében Assisiben a békét „a remény kötelékének” nevezte, amely „összeköti a földet az éggel”. A béke mint a remény tárgya a jövőbe mutató cél marad, amiért nem szűnhetünk meg imádkozni.

Assisi üzenete az egység és a béke melletti tanúságtételben ölt testet. Az egység a másokkal való találko-

hogy megtérjen. A perifériára kimenve nem a missziós küldetésünkről mondunk le, hanem engedjük, hogy megérintsen bennünket az új tapasztalata, amely az evangéliumi egyszerűség és hitelesség forrása lehet.

II. János Pál pápa arról szólt az *Ecclesia in Europa* kezdetű buzdításá-

A találkozás lelkiségének jegyében – Assisi, 1986. október 27.

ahol szerintük a pápa elárulta a hit tisztaságát, addig a katolikusokban – főleg *Carlo Maria Martini* bíboros és *Pietro Rossano* püspök, a Lateráni Egyetem rektora hatására – elmélyült Assisi lelkülete. Hiszen, ha Assisit helyesen akarjuk megérteni, akkor éppen a hibás és felszínes értelmezéseket kell meghaladnunk, melyek a hit meggyengüléséhez vezetnek. Ferenc pápa gyakran beszél a dialógusról úgy, mint ami lehetetlen akkor, ha nem vagyunk tisztában a saját hitünkkel és katolikus identitásunkkal. Ennek hiányában a közös útkeresés csak kiüresedő udvariasággá lesz. Assisi a találkozás helyévé vált, egy szellemiség szimbólumává, amelyben a missziós lelkiség megőrzése mellett is megvalósul a párbeszéd kultúrájának meghonosítása. 1986-ban a Római Kúria előtt mondott karácsonyi beszédében II. János Pál pápa hosszan értelmezte az ősszel megtartott béketalálkozó jelentőségét, elsősorban a II. vatikáni zsinat dokumentumai alapján magyarázva annak üzenetét. Erre a témára a karácsonyi Urbi et Orbi áldás kapcsán mondott elmélkedésében is kitért. Az imanapon megtapasztalt egységet az Ige megtestesüléséből vezette le, hiszen „benne teremtetett minden” (Kol 1,16), mert „minden általa lett” (Jn 1,3), így ő minden egység alapja. Assisibe imádkozni, böjtölni és a csend útját járni gyűlték össze azok, akik a különböző vallásoktól várnak választ az emberi lét titkaira (Nostra aetate 1.). Imádságuk célja a béke megőrzése volt, azért a békéért való imádság, amely napjainkban is olyan törekény, amely az Egyház a béketalálkozón tovább mélyítette a küldetését, az idők jeleinek az evangélium fényében történő értelmezését (Gaudium et spes 4.). A

lyet a Teremtő a különböző népeknek adott (Ad gentes 11.). A pápa a Krisztusból fakadó és az egész emberiséget átfogó egység tapasztalatáról beszélt, a béketalálkozót pedig a II. vatikáni zsinat illusztrációjának, látható jelének nevezte.

Manapság megújuló bizalommal kell tekintenünk a béke melletti értékre, ahogy azt a legutóbbi pápák tanítják. A 2019 februárjában Abu-Dzabiban aláírt nyilatkozat a békéért való közös ima tapasztalatának szimbóluma lehet. Az aláíró felek, Ferenc pápa és a szunnita Al-Azhar nagymecset és egyetem főimámja ugyanis kinyilvánította, hogy közösen akarnak munkálkodni és imádkozni a békéért. Abu-Dzabi szellemisége nem idealista álmodozás, hanem tudatos döntés a béke lehetősége mellett. Amikor 2019. november 24-én Nagaszakiban, az atomtámadások helyszínén Ferenc pápa a béke mellett érvelve az atomfegyverek teljes leszerelésére szólított fel, így fogalmazott: „A béke és a nemzetközi stabilitás összeegyeztethetetlen a kölcsönös elpusztítás félelmére vagy a teljes megsemmisítés fenyegetésére építeni akaró minden kísérlettel; ezek csak a szolidaritás és együttműködés globális etikája alapján lehetségesek, ami egy olyan jövő szolgálatában áll, melyet az egymástól való függőség és az együttes felelősség jellemez, ma és holnap, az emberiség egész családjában.” Ugyanezen a napon Jénaiában a pápa a békéről mint reményről beszélt. És ez a gondolat lett azután annak a 2020-as béke világnapjára írt üzenetének kulcsfontosságú mondatával is, melynek címe *A béke mint a remény útja*. Beszédes cím: a béke a remény tárgya marad, amit mindig megújuló bizalommal kell építenünk. Ferenc

zásban bontakozik ki, melynek érdekében közel kell mennünk a másikhoz. Szent Ferenc és testvéri közössége egykor a városok szélére ment. Amikor az Egyház a perifériára megy, akkor az eleven evangéliumi tapasztalatban Jézus eredeti szándéka tárul fel. A más kultúrákkal és vallásokkal találkozó Egyház fiatal és dinamikus. Ez megmutatja számunkra a periféria tapasztalatának helyes megélését. Assisi képét gyakran használja *Marco Impagliazzo*, a Sant'Egidio közösség – az éves béketalálkozókat azóta megrendező szervezet – elnöke az iszlámhoz való keresztény viszony értelmezésének kontextusában. Assisi a találkozás helye. A periféria a találkozás helye. A harmadik évezred egyházának, amely a föld legtöbb pontján már kisebbségben lévő közösségekben él, éppen ilyen értelemben kell megvalósítania Assisi, a találkozás lelkiségét. A periféria jelentését keresve találóan fogalmazott *Marta Margotti*, amikor a következőket mondta: „Ma a periféria Isten távollétének helye, de egyben a kereszténység újjászülésének tere. Nem véletlen, hogy sok hívó, aki már beágyazódott abba a földrajzi és kulturális közegbe, ahonnan a vallási intézmények nagyon távol esnek, ahol erős a társadalmi marginalizálódás, és ahol a politikai intézmények csődöt mondanak, ezeken a határterületeken véli megtalálni az Egyház jövőjét (...) A mi helyünk ott van, ahol nincs semmiféle határ; a peremen, mert tudjuk, ott születnek az új dolgok, ahol más terkek és más remények nyílnak: itt keletkezik az új valóság, itt történik a történelem.” (Ferenc pápa és az ő ideje 108.). Margotti ezután hozzátette: a perifériára nem azért megy az ember, hogy térítsen, hanem

ban, 2003-ban: Az egység megvalósulásához mindenki részéről türelmes és állhatatos, igazi reménységtől s ugyanakkor józan realizmustól áthatott elkötelezettségre van szükség, mely arra irányul, hogy becsljük meg azt, ami már egyesít bennünket, hogy őszintén, kölcsönösen értékeljük egymást, szabaduljunk meg az előítéletektől, és ismerjük meg és szeressük egymást. Ha az egységért való fáradozást jól meg akarjuk alapozni, nem tekinthetünk el az igazság szenvedélyes keresésétől. Ennek eszköze a dialógus és egy olyan helyzetfölmérés, amely – elismerve az eddig elért eredményeket – további indítékokat talál az út folytatásához és a keresztényeket még megosztó különbségek legyőzéséhez. Határozottan folytatni kell a dialógust, nem veszítve kedvünket a nehézségek és fáradalmak miatt. Folytatnunk kell, és bízunk benne, mert Isten segítségével a kölcsönös megbecsülés, az igazság keresése, a szeretetben való együttműködés és mindenekfölött az életszentség öku- menizmusa föltétlenül meg fog hozza gyümölcsét. (30–31.) II. János Pál pápa az assisi találkozók szellemiségének elmélyítésével a békéért való közös imádság, a párbeszéd és a testvéri együttélés üzenetét bízta a jövő Egyházára, sőt hívókra és nem hívókra egyaránt. *Andrea Riccardi* szavaival mondhatjuk, hogy ma már létezik „Assisi népe”, akik megértették a béke üzenetét és „a béke kézművesei” (artigiani della pace) akarnak lenni. II. János Pál pápa lelki örökségének hordozóiként viseljük a szívünkön ezt a szellemiséget, és legyünk az imából fakadó egység és béke előmozdítói.

Gájer László
Fotó: Vatican News

Messiási látomás a történelemlről

Andrea Riccardi olasz történész, egyháztörténész; 1968-ban ő alapította Rómában a Sant'Egidio közösséget. II. János Pálról szóló életrajzi kötetét 2011-ben jelent meg. Részletes, addig kiadatlan dokumentumokat és tanúságtételeket is felhasználó, tudományos igényű könyvében arra törekszik, hogy átfogó bemutatást adjon a szent életű pápa életművéről. Riccardi 28 éves volt, amikor II. János Pált pápává választották. Még abban az évben fogadta őt a Szentatya, és a következő években is rendszeresen találkoztak, évente többször.

Az erősödő szekularizáció közepette a pápa mindig bízott a hit változást hozó erejében. Hogyan lehet összefoglalni ezt a nagy látomását a világról, a kereszténységről?

– Wojtyła a hit embere volt. Elevenen él az emlékezetemben, milyen elmélyülten imádkozott. Döntő jelentőségű volt számára a hit. De fontos volt neki az ember is, az emberek története. Nagyon figyelt a történelemre, a különböző országok történetére, Lengyelországra, Kelet-Európára és a kis afrikai országokra is, ahová ellátogatott. Meg volt győződve arról, hogy a hit ereje megváltoztathatja a történelmet. Nem volt jellemző rá a beletörődés, mert bízott a hit forradalmi erejében, amely jobbá teszi a társadalmat, emberivé teszi a kapcsolatokat, javítja a munkakörülményeket, igazságosságot teremt. Egy beszélgetésünkör, 1980-ban ezt mondta: „Bennem antitestek vannak a kommunizmussal szemben, a lengyelországi tapasztalataim miatt. De ha közelebbről megnézem a kapitalista világot, látom minden ellentmondását és súlyos problémáit.” Nem ragadta magával a szabadpiac logikáját, és Kelet-Európa meg a volt Szovjetunió jövőjére sem úgy gondolt, mint egy, a kapitalizmus felé tartó átmenetre. Talán inkább a társadalmi berendezkedésnek valamiféle köztes formáját képzelte el.

is, hogy a nyugat-európai nemzeteknek közös a jövőjük. Annyira hitt ebben, hogy azt akarta, a számára oly kedves Lengyelország lépjen be az Európai Unióba, miközben sok lengyel katolikus, köztük püspökök is, ezzel ellentétes véleményen voltak.

Könyvében II. János Pállal kapcsolatban idézi a nagy lengyel külügyminisztert, Bronisław Geremeket, aki azt mondta: 1989 válasz volt 1789-re. Megdőlt az a meggyőződés, hogy a történelem csak erőszakkal változhat meg.

– Ez fontos kérdés, amit nem hangsúlyoztak eléggé 1989-ben. Azt is elfelejtettük, hogy a kelet-európai változások egyik nagy előkészítője maga II. János Pál volt. 1989 a viszájára fordította a forradalom paradigmáját, ami az 1789-es francia forradalommal született meg, és két évszázadon keresztül tartotta magát valamennyi marxista és minden más forradalom esetében is. Ennek lényege az a meggyőződés volt, hogy a dolgok megváltoztatásához erőszakra van szükség, vérnek kell folynia. 1989 azonban megmutatta, hogy a változáshoz döntő fontosságú a békés, de erőteljes nyomásgyakorlás: megvalósulhat a békés átmenet. Ebben az értelemben a pápa békés forradalmár volt. Ez nagyon fontos, mert II. János Pál ezzel rányomta a bélyegét az európai politikai kultúrára.

Milyennek látta Európa jövőjét, és ma mennyire érvényes ez az elképzelése?

– Már a pápasága előtt az a látomás élt benne, hogy Európa egységes, az Atlanti-óceántól az Urálig. Nem tudom, napjainkban mennyire lehetne elfogadható egy ilyen elképzelés, de ez a nagy és mélyen igaz vízió élt benne Európáról. Ha az európai államok egyedül állnának a világ nagy óriásaival szemben – gondoljunk csak Kínára –, nem tudnának ellenállni. Nem konfliktusokról beszélek, hanem a nagy gazdasági hatalmak nyomásáról, amely elsöpörheti az európai civilizációt. II. János Pál ezt már a kommunizmus, a hi-

jén. Mindig nagyon érzékeny volt mások szenvedésére. Emlékszem, amikor egyszer Rómában eljött egy város széli, rettenetes állapotban lévő cigánytáborba, hogyan ölelt át egy sebesült cigány embert. Nagyon megrendített. A Gyermek Jézusról elnevezett római kórházban tett látogatásai is elevenen élnek bennem:

Andrea Riccardi és a nagy pápa találkozása (2003)

mindig nagy gyengédség áradt belőle a gyerekek felé. Élete utolsó éveit tele voltak szenvedéssel, valóban keresztre feszítve élt. Amikor azonban a lemondásról kérdezték, mindig azt válaszolta: Jézus nem szállt le a keresztről. A pápaság szolgálat volt számára, de tanúságtétel is, a fájdalomról.

Olyan pápa volt, aki nem félt átélni az emberek, a népek fájdalmát. Mit tanított a világnak ez a bátorsága, hogy meg akart ismerni minden szenvedést?

– Azt hiszem, ő a világ déli felének pápája volt. Sokat utazott Afrikában, kevésbé jelentős országokba is ellátogatott. Kapcsolatokat alakított ki afrikai elnökökkel, hangja lett

Pap volt, lelkipásztor, ugyanakkor profétai vezető is.

Nagyon szép elképzelés élt benne az ökumenéről, a vallásközi kapcsolatokról is; imádságra hívta Assisibe a világ nagy vallási vezetőit.

– Rendkívül nagy jelentőséget tulajdonított az 1986-os assisi találkónak. Egy olyan időszakban, amikor a vallások másodlagos jelentőségűnek tűntek, és a szekularizáció akár eltűnéssel is fenyegette őket, a pápa meg volt győződve arról, hogy a vallások döntő fontosságúak a jövőnk szempontjából. Sok ellenállásba ütközött az assisi találkozó kezdeményezése, amivel a pápa kilépett a megszokott keretek közül. Ilyen volt Wojtyła személyisége: misztikus, képes újító kezdeményezésekre, miközben a hagyományban és a népi vallásosságban gyökerezett. Megértette, hogy a vallásokat felhasználhatják háborús ideológiaként, és azt akarta, hogy egyesüljenek egy nagy, közös békeszövetségben. 1989-ben, a fal leomlása után azt mondta nekem: „Nem imádkoztunk hiába Assisiben.”

A Sant'Egidio közösség továbbviszi ezt az álmat, évente megrendezi a vallási vezetőik imádságát a békéért. II. János Pál pápa hogyan vett részt ebben?

– Vágyott arra, hogy Assisi szelleme folytatódjon, és a Sant'Egidio közösség elindította a találkozókat, amit ő erőteljesen támogatott, akkor is, ha sok kritika érte. Minden évben üzenetet küldött a találkozóra, egy bíboros képviselte őt, és az esemény előtt megbeszélte velem és Vincenzo Paglia érsekkel a találkozó menetét. Ezt nagyon lényegesnek tartotta. A kommunizmus bukása után azt is megértette, milyen fontos, hogy az iszlámmal kialakuljon a párbeszéd politikája. Amikor Rómában tartottuk a találkozót, mindig fogadott minket a vallási vezetőkkel együtt, és kérte, hogy meséljünk, elolvasta a békefelhívásunkat. Nagyon hitt a találkozóknak. A jövőbe látott, hiszen később valóban szembe kellett néznünk a civilizációk és vallások összecsapásával.

Miért volt ennyire fontos számára a kapcsolat a zsidókkal, akiket idősebb testvéreinknek nevezett?

– Wojtyła gyerekkorától kezdve különleges kapcsolatban állt a zsidókkal. Elszakadt az antiszemitizmus hagyományától, ami akkoriban nagyon erős volt a hazájában. Fiatal korában, aztán krakkói érsekként is a zsidók barátja volt. Pápaként először látogatott el egy zsinagógába 1986-ban, az assisi találkozó évében.

Azt hiszem, bensőséges kapcsolat fűzte a zsidósághoz. Olyannyira, hogy végrendeletében említi Elio Toaffot, a római főrabbit. Furcsa, mert összesen két embert nevez meg benne, a titkárat, Stanisław Dziwiszt és a főrabbit. Jel ez, mintha azt mondaná, hogy az Egyháznak soha nem szabad megfélemlenie a zsidósághoz fűződő kapcsolatáról, amiről – lengyel irodalmi hagyományt követve – úgy beszélt: ők az idősebb testvéreink.

„Minden megváltozhat” – mondta II. János Pál kevéssel a halála előtt a diplomáciai testület képviselőinek. Ez a címe az Ön könyvének is. Mit jelent ez a gondolat?

– A hit a változás mozgatója. Ebben az értelemben Wojtyła a hagyomány embere volt, de nem traditionalista. Nagy remény élt benne. Gondoljunk csak az ifjúsági találkozókra, a fiatal nemzedékekkel való kapcsolatára. Ezek a fiatalok, akiknek oly kevés mesterük van az életben és sokszor annyira bonyolult a kapcsolatuk a szüleikkel, olyan emberre találtak benne, akire odafigyelhettek. Egy igazi nagypapára leltek, aki a jövőről és az evangéliumról beszélt nekik. II. János Pál a remény embere volt, egészen a végsőig. A történelemlről alkotott elképzelése messiási látomás volt az Isten országára való várakozásban.

Mit üzen a világnak a szentté avatása?

– Wojtyła az európai történelem nagy alakja és az Egyház történetének profétája volt. Hajlamosak vagyunk megfélemlkezni erről, vagy csak kis részleteket látni belőle, mert szűk látóhatáron belül gondolkodunk. Wojtyła szentté avatása újra döntő fontosságúként állította elének az alakját, látomásait a világról. Sokat beszélhetnénk az elképzeléséről, az étellel kapcsolatos víziójáról, a családról, az Egyházzal, az egész művéről. Hűséges tanúságtévője volt a II. vatikáni zsinatnak. Olyan esemény volt ez számára, ami döntően meghatározta a XX. és XXI. század egyházát. A hit tanúja volt, egy sziklaszilárd hitnek és a népek békés egységének a tanúja.

Thullner Zsuzsanna
Fotó: Vatican News

Nem hiába imádkoztunk (Assisi, 1986)

Egy másik fontos dolog, hogy hitt a nemzetekben. Hitt a nemzetben mint a történelem alkotóelemében, élt benne a nemzetek teológiája. Nagyon erős különbséget tett ugyanakkor a patriotizmus – ami olyan, mint az anya iránti szeretet – és a nacionalizmus között, ami viszont csak a saját nemzet érdekeit akarja érvényesíteni. Azt mondta, minden nemzet beleilleszkedik a nemzetek nagy családjába. És meg volt győződve arról

degháború idején ösztönösen felismerte.

Milyen hatása volt a pápaságára annak, hogy lengyel volt, egy sokat szenvedett nép fia, aki maga is megannyi szenvedést élt meg?

– Fiatalon sokat szenvedett a hazájában, át kellett élnie családtagjai elvesztését, majd több barátja halt meg a háborúban, a nácizmus ide-

a szenvedő, éhező, szomjazó, nyomorban élő afrikai népeknek. Értette a történetüket. Emlékszem, amikor találkozott az akkor még kommunista Mozambik elnökével. Utána azt mondta nekem: „ha valaki, én aztán ismerem a kommunizmust; ez az ember nem kommunista, hanem nacionalista.” Látta, hogy a déli népek nacionalizmusa inkább egy kísérlet, gyakran éretlen próbálkozás volt arra, hogy megszabaduljanak a gyar-

Vissza akart találni a világhoz

Negyedszázad a nyitottság és a közösségkeresés jegyében

Új pápáképet hozott, mert az egész világ pápája volt, aki minden néphez és valláshoz mély tisztelettel közeledt, és bármerre járt, jó emléket hagyott maga után. Tóth Éva Mária hittanár, személyközpontú tanácsadó, pár- és családterapeuta-jelölt meggyőzően érvel amellett, hogy minden, amit II. János Pál képviselt, ma is velünk van; hogy karakteresen és maradandóan alakította a világegyház profilját.

Beszélgettem egyszer egy régi iskolatársammal, aki azzal a kijelentéssel lepett meg II. János Pálról, hogy hiába halt meg, neki már mindig ő marad a pápája, számára ő volt „a” pápa. Úgy éreztem, ezzel sokak érzéseit fogalmazta meg, sőt, talán egyenesen egy egész nemzedék meghatározó élményét közvetítette egy több mint huszonöt éven át hivatalban levő egyházfőről, aki az állandóságot képviselte. Önnek milyen személyes emlékei vannak II. János Pál pápáról, és hogyan gondol vissza rá?

– A nagymamám szerette, nagyra becsülte, és 1991-ben kivitt a pogányi reptérre a miséjére, amikor Pécsre látogatott. Én akkor még gyerek voltam, de úgy emlékszem, azt már akkor is értettem, hogy történelmi esemény résztvevői vagyunk. Később aztán sok minden, amit tett, amit képviselt, erősen hatott

hogy ítélkezés helyett közel kell menni ahhoz, aki különbözik tőlünk, tisztelettel kell közeledni hozzá, és párbeszédet kell kezdeményezni vele. Hányszor kért bocsánatot évszázados bűnökért! Ez is olyasmi volt, amivel az alázat, nyitottságát, békevágyát fejezte ki. Meggyőződésem, hogy olyan hídember volt, aki nélkül Ferenc pápa megválasztása is elképzelhetetlen lett volna.

Ha tanítania kellene a munkásságát, és nem elsősorban adatokat szeretne átadni róla, hanem a személyiségét, a művét, egy összképet, hogyan tenné?

– Mindenképpen interaktív óra lenne, dramatikus elemekkel. Hogy a gyerekek belehelyezkedhessenek abba a korbba, történelmi helyzetbe, hogy jobban megértsék Nyugat és Kelet viszonyát meg azt a

– „Az Egyház útja az ember” – számomra ez a mondata meghatározó. Én ugyanis úgy értelmezem az emberre hivatkozást, mint az esendőség beismerését. Annak megvállását, hogy még a pápa sem tévedhetetlen. Hibázhat, és ha hibázott, jóváteheti, bocsánatot kérhet. Egy hittanórán annak a megértetése is fontos, hogy minden döntésnek megvannak a következményei, hogy soha semmi sem fekete-fehér. Kritizálni egyszerű, de mindig törekedni kellene arra is, hogy bizonyos döntések mögött megálljunk a szándékot, az értékek melletti kiállást. A természetes családtervezésre és a mesterséges megtermékenyítés elutasítására utalok, amelyek sokak számára teremtettek nehéz körülményeket. Mert az, hogy az Egyház útja az ember, azt is jelenti, hogy mindig érzékenyen kell reagálnia az ember voltunkból következő nyűgökre, fájdalmakra, megakadásokra.

Minek tulajdonítja II. János Pál óriási népszerűségét, mindmáig eleven legendáját? Mi tette különösen kedvelté a fiatalok körében?

Soha nem azt kereste, ami elválaszt, hanem ami összeköt

rám, és ma úgy látom, az identitásomat meghatározó értékeknek szerzett érvényt nagy meggyőzőerővel. Nagyon szerettem például, hogy sokat utazott, ami korábban egyáltalán nem volt jellemző; hogy elment olyan helyekre, ahová korábban senki sem. Ez összefüggött az ökumenikus elkötelezettségével is. Közösséget keresett az egész világgal, minden vallás híveivel, és ezzel arra tanított,

szép ívet, amit II. János Pál jelentett negyedszázaddal ezelőtt. Leginkább azt a szelíd határozottságot próbálnám közvetíteni, amely a II. vatikáni zsinat szellemének képviselőjében jellemezte őt.

Az Ön szemében minek a pápája volt leginkább? Milyen döntései, tettei, szavai jellemezték a legemlékezetesebben? Milyen karakterjegyei voltak a legerősebbek?

– Modernnek hatott, és jól használta a médiát. Az egyházi nyitottság, a kapcsolatkeresés megismerésítője volt; a megértésvágy, az akár évszázados traumákra való érzékeny reagálása. Vissza akart találni a világhoz; mindazokhoz, akik bármilyen okból elidegenedtek az Egyháztól. Ne felejtsük el, hogy ez még nem az internet kora! Sokak számára volt meghatározó egy-egy fotó a biztatóan mosolygó,

megnyerő pápáról. És fiatalok millióinak jelentett életre szóló élményt az Ifjúsági Világtalál-

ton változó valóság. Ő kilépett a világba, hogy megvalósítsa a teológiáját.

Azért említsük meg, hogy korszerűségét és „lazarágát”, sportosságát ellenpontosította teológiai kon-

Tóth Éva Mária hittanár: II. János Pál modernnek hatott, és jól használta a médiát. Az egyházi nyitottság, a kapcsolatkeresés megismerésítője volt (Fotó: Merényi Zita)

kozókon részt venni, amelyeknek ő volt az elindítója.

Az elődei által kijelölt célokat követve azért dolgozott, hogy a katolikus közösség a szerető Istennel való találkozás kapuja legyen. Nem csupán reformokra törekedett, hanem az egyházi élet megújítására, a teológia elmélyítésére is. Úgy akarta előadni a tanításokat, hogy a kor követelményeinek megfeleljenek, és igyekezett megszabadítani az Egyházat mindentől, ami már elévült, hogy ezáltal valódi mivoltára találhasson.

Minden fiatal vágya az, hogy valami progresszívhez, fiataloshoz, dinamikushoz, megújulóhoz és modernhez kapcsolódjon. Valakihez, aki érti a problémáit, képes megérteni a lelkét, hozzásegíteni a fejlődéshez. Az ökumenének ezen a téren is jelentősége volt. Azt az élményt adta, hogy az isteni értékeket megélve és közvetítve közösségekben lehetünk az egész világgal. Értékeink meg nem alkuvó képviselője, bátor kiállásra tanít a példája mindmáig.

Mint teológust milyen karakterűnek látja? Egyáltalán mennyire tekinthető teológus pápának, a teológia tudós művelőjének?

– Egyáltalán nem úgy gondolok rá, mint egy könyvtárába visszahúzó tudósra, noha persze nagy tudású volt. Az Egyháznak és rendelkezéseinek az életéről kell szólnia, amely lüktető, foly-

Miért lehetett számára annyira fontos a test teológiája?

– A fiatalokért való aggodása, szükségleteik megértése fejeződött ki benne. „Az Egyház útja az ember” – ez a mondata itt is visszacseng. A szexuális forradalom következményeivel való szembenézést is jelentette számára, hiszen emberi mivoltunknak része a testiségünk is, és csak visszaüthet, ha megpróbáljuk lehasítani róla. Ösztöneink, vágyaink, megelégséink, hibáink és tévedéseink is mi vagyunk, ezért nem tekinthetünk magunkra egészen szabad lényekként. De hogy rabszolgákká se váljunk, abban éppen az az egyházi kanalizáció segíthet, amely képes derben tartani a szexualitásunkat, míg gátak nélkül pusztító erővé is válhat.

Hogyan hatott II. János Pál az utókorra, és miként van jelen ma?

– Ferenc pápa szerintem akár a III. János Pál nevet is felvehette volna, annyira az ő művét folytatja, teljesíti be. Mindkettőjükre jellemző a társadalmi igazságtalanságok, a szegénység és a kiszolgáltatottság elleni küzdelem, a harmadik világ felkarolása, az Európa-központúság elutasítása, az egymástól nagyon távol eső világok, helyzetek és nézetek közötti közvetítés. Vagyis jobban jelen sem lehetne a mai Egyházban és világban az, amit ő jelentett.

zervatizmus és – részben lenyegségeiből adódóan – a hagyományos katolicizmus jegyeit viselő irányvonala.

– A kommunista tömbből jött, ez is meghatározó volt. Meg kellett tanulnia a realpolitikát. Mérsékelt volt, de következetes. Ha egy egész világ figyelt, nagyon vigyázni kell, mit mondasz, mit lépsz. De azon a hosszú távon, amit ő pápáknak megtett, jól látható, milyen eltökélten képviselte ugyanazt, és alakította a világegyházat a maga elképzelései szerint.

Sokat énekeltük tőle, mert Sillye Jenő megzenésítette, hogy „A világnak Krisztus kell. A világnak kellesz te is, mivel te Krisztushoz tartozol.”

– Sok út vezet Istenhez, de hitünk szerint mind Jézus Krisztuson keresztül. Számomra megnyugtató a tudat, hogy ő mindenkinek az Isten. Hosszú az út hozzá, és tarthatja ugyan valaki karakteresebbnek a muszlimokat, békésebbnek a buddhistákat, II. János Pál óta már az ökumené jegyében, a kölcsönös megértés és a világbéke vágya jegyében tekintünk a különböző hitű, de egyaránt a boldogságot kereső emberekre. Mert ő olyan pápa volt, aki soha nem azt hangsúlyozta, ami elválaszt, hanem ami összeköt.

Kiss Péter
Fotó: Vatican News

Fiatalkok millióinak jelentett életre szóló élményt az 1997-es párizsi Ifjúsági Világtalálkozó

Találkozás a fiatalokkal a Népstadionban (1991. augusztus 19., fotó: MTI/Németh Ferenc)

A Szentatya keze

Soha nem tudtam jól rajzolni, soha nem próbáltam dalt vagy verset írni. És nem szoktam – mert rájöttem, nem tudok – szép fotót készíteni, legfeljebb ha érdekeset, azt is csak nagy ritkán a mobilommal. Pedig ha ezek közül bármelyikhez is értenék, sokkal jobb eszköz volna a kezemben annak az érzésnek a kifejezésére, ami akkor tölt el, ha a lengyel pápára gondolok.

Húsz éve történt, hogy II. János Pál magyar zarándokokat fogadott Rómában, és én is ott lehettem a gyerekekkel azok között a kevesek között, akik személyesen találkoztak vele. Addigra már régi ismerősöm volt a pápa, nagyon közel éreztem őt magamhoz: egyrészt azért, mert mély és megrendíthetetlen hála élt bennem iránta Közép-Európának a szovjet hatalom alóli megszabadításáért, másrészt meg azért, mert első magyarországi látogatásakor magam is ott voltam azon a szentmisén, amit a Hősök terén mutatott be. Ezt a személyességet magyarázni sem szeretném: hasonló ez ahhoz, mint amikor a legkedvesebb írónkat ismerni véelve magunkban még beszélgetünk is vele a regényéről, vagy amikor a kedvenc színészünk láttán ott ragadunk a tévé képernyője

előtt egy „jó, hogy látlak” érzéssel a szívünkben. A pápához fűződő, egészen szoros kapcsolatom is hasonló volt, de ennél jóval mélyebben élt bennem. A pápai szentmisén, a Hősök terén a fiam is ott volt velem, igaz, még vártam,

hogy a világra jöjjön. A lányom meg a szívem közepén ült, mert arra a két órára csak a nyolcvanas évei vége felé járó nagymamámra tudtam rábízni: az egyikük még, a másikuk pedig már alig tudott járni.

Ezzel a régi és bensőséges kapcsolattal a lelkemben álltam be tehát húsz évvel ezelőtt Rómában a zarándokok sorába, és vártam, hogy *Dórizal* és *Marcival* majd lassan-lassan odaérek a pápa elé. Ismételtetem magamban a mondatokat, próbálgattam, hogyan fogok bemutatkozni neki, mint mondok a gyerekekről, mire kérem majd. Elgondoltam, milyen lesz letérdelni elé, megfogni a kezét, gyűrűcsókra hajtani a

imádkozzon a magyarokért, a szüleimért, a férjemért és értem, azért, hogy Dóri és Marci szép, okos felnőtt legyen, hogy tudjak dolgozni és hogy bírjam erővel és hittel, ami rám vár. Előre elképzeltem a kezét, az öreg kezét, aminek majd hideg lesz az érintése, mert az öregek keze mindig hideg. A mondatok katonás rendben sorakoztak a fejemben, amikor a pápa elé értünk. Aztán láttam, hogy megáldja Dórit, mo-

digra bizony már se magyarul, se olaszul nem tudtam, hogy mit is kellene mondanom. Mert mindaz, amit kigondoltam, amúgy is ott volt köztem és a Szentatya között. Letérdeltem, és egy hang sem jött ki a torkomon. Előrehajoltam, megfogtam a kezét, ami barátságos volt, és meleg. Egy szent keze volt.

Pedig a szentek keze éppúgy nem meleg, mint az öregeké, gondoltam utóbb. Magamban még nevettem is ezen majd másfél évtizeddel később, amikor szentté avatták II. János Pál pápát. A szenteknek nincs is kezük, test nélküli szellemi lények, akik valaha, réges-régen éltek. Persze tudjuk, hogy földi életükben vidámak voltak vagy szenvedtek, nevettek vagy rengeteget sírtak. Tudjuk, hogy valaha testben éltek, de ezzel nem sokat szoktunk törődni, amikor az életük történetét hallgatjuk. Nemigen jut eszünkbe sem a szemük, sem a kezük. *Karol Józef Wojtylával* közös titkom, amit most vers, kép vagy fotó helyett szavakban osztok meg, nem több, mint egy pillanat, amelyben megéltem és megértettem, milyen közel is van egymáshoz az ég és a föld: éppen egy meleg kézfogásnyira.

Komlóssy Gyöngyi
Fotó: Bókay László

Egyházi zenei rovatunkat *Mértékadó* című kulturális mellékletünkben olvashatják.

Keressen minket a Facebookon is!

Új Ember

ÉLETJÁRADÉK

KATOLIKUS szellemiségben élő fiatal pár életjáradéki szerződést kötne egyedülálló hölgygel vagy úrral. *Li-via:* 06/30-282-9819

INGATLAN

BELBUDAI, 80 négyzetméteres, alacsony rezsijú polgári lakás kiadó. T.: 06/30-429-9651

RÉGISÉG

PAPÍR- ÉS FÉMPÉNZT, bélyeget, képeslapot, papír-régiséget és más régiségeket vásárolunk, illetve árverésre átveszünk. Budapest VI. kerület, Andrásy út 16. T.: 06/1-266-4154. Nyitva: hétfő–szerda 10–17, csütörtök 10–19 óra között.

SZOLGÁLTATÁS

LÉPCSŐHÁZ takarítását vállaljuk Budapesten. T.: 06/70-626-8285

KÖMUNKÁKAT, valamint új sírkövek faragását, meglévő síremlékek átalakítását és felújítását vállalom! T.: 06/20-361-8318. *Albert Farkas*

FOGSOROK, hidak készítése, javítása, szükség esetén háznl is. T.: 06/1-213-5726

QUASI-MODO KFT. Padfűtés (svájci fűtőfóliával), hangvillamosítás, toronyóra-felújítás és -kiépítés, programórák, hangosítás, dallamjáték, énekszámkijelző. Honlap: *quasi-modo.hu*, e-mail: *kapcsolat@quasi-modo.hu*. T.: 06/30-940-8223, *Sárdi György*

TÁJÉKOZTATÓ

A Szent Imre-kápolna SzeretetiLáng imacsoportja minden programját megtartja. Változatlan időpontokban, csak együttlétünk helye változik: otthonainkban imádkozunk. Az imaanyagot, aki velünk tart, megkapja. A résztvevők áldást kapnak a megadott időpontban az Oltáriszentséggel. Honlapunkon keresztül elérhetőek vagyunk (*www.szeretetlang.info.hu*). Programok: május 21., csütörtök, 18 óra: Engesztelés hazánkért.

MEGHÍVÓ

Május 23-a Boldog Apor Vilmos, a jó pásztor liturgikus emléknapja. Ezen a napon kérjük a vértanú püspököket, hogy járjon közbe népünk és a világ népeinek egészségéért, békéjéért a jó Istennél. Kérünk mindenkit, hogy kapcsolódjon imáinkhoz május 23-án 18.30-kor, a Magyar Szentek Plébánián megtartott emlékmiséhez online módon, melyet a plébánia Facebook oldalán tud nyomon követni. Boldog Apor Vilmos Emlékbizottság Civil Szervezet

ÉLŐ SZENTMISE-KÖZVETÍTÉSEK
Bővebb információ:
www.magyarkurir.hu

A hirdetések tartalmáért és azok valódiságáért a hirdető vállal felelősséget.

KÖSZÖNJÜK, HOGY ADOMÁNYAIKKAL TÁMOGATJÁK A MUNKÁNKAT!

Kocsis-Maár Kinga
Ambrus Mária

Bakos Mária, Bakos Zsuzsanna
Bakos Péter

Kiadja a Magyar Kurír
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál, a postán és a Digitalstandon
Nyomás: Virtuoz Kiadó és Nyomdaipari Kft. • **Ügyvezető:** Tolonics Gergely
ISSN 0133-1205

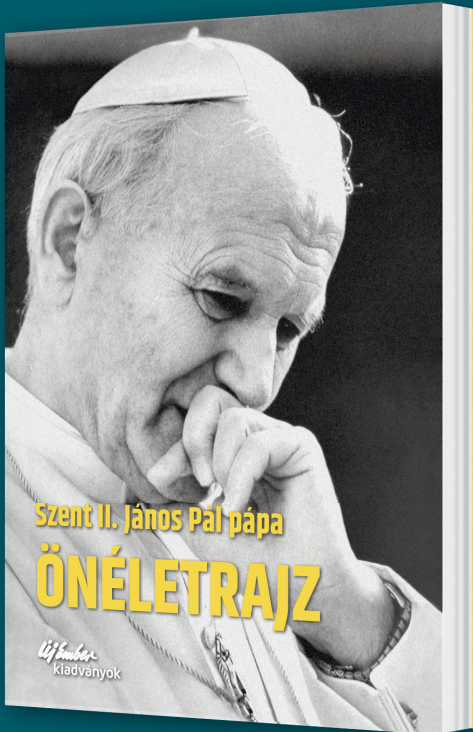
KÉZIRATOKAT NEM ÖRZÜNK MEG
ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.
LAPZÁRTA: 2020. MÁJUS 11.

Főszerkesztő és felelős kiadó: Kuzmányi István
Vezető szerkesztő: Baranyai Béla • **Lapszerkesztő:** Körössy László
Szerkesztőség: Agonás Szonja, Benke Zsuzsa, Bodnár Dániel, Bókay László, Borsodi Henrietta, Fábán Attila, Gáts Judit, Kiss Péter, Lambert Attila, Merényi Zita, Mészáros Ákos, Pallós Tamás, Szalontai Anikó, Székács István, Thullner Zsuzsanna, Trautwein Éva, Verestői Nárcisz
Olvasószerkesztő: Koditek Bernadett
Korrektor: Mester Zsolt • **Tördelés:** Bukovszki Antal
Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1068 Budapest, Városligeti fasor 42.
Postacím: 1406 Budapest, Pf.: 100 • **Tel.:** +36/1-317-3933
www.ujember.hu • e-mail: *ujember@ujember.hu*

Könyvesbolt: 06/1-266-0845; *konyvesbolt@ujember.hu*
Médiaajánlat kérhető: 06/1-317-3933; *hirdetes@ujember.hu*
Közlemények, gyászjelentések, apróhirdetések feladása:
+36/1-317-3933; *aprohirdetes@ujember.hu*; *http://ujember.hu/aprohirdetes-feladasa/*
Előfizetés, terjesztés: +36/1-235-0484; +36/1-633-3790; +36/1-633-3132; *terjesztes@ujember.hu*
Előfizetés megrendeléséhez kérjük, vegye fel a kapcsolatot kollégáinkkal a fenti elérhetőségek valamelyikén.
Egyéni egy példányos előfizetés belföldről negyedévre: 4 050 Ft, fél évre: 8 100 Ft, egy évre: 16 200 Ft.
Magyar Kurír 10700732-68366180-51100005 (CIB Bank).

AZ ÚJ EMBER KÖNYVESBOLT ÚJDONSÁGA

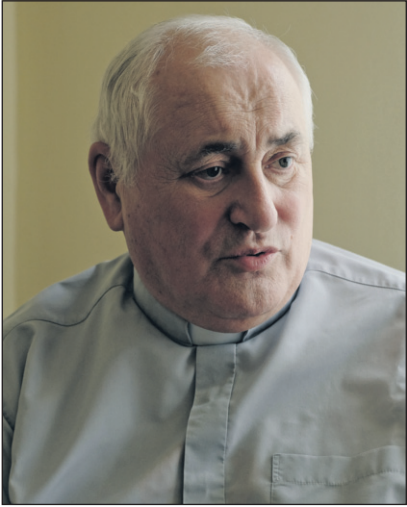
Szent II. János Pál pápa
ÖNÉLETRAJZ

Webboltunkon keresztül továbbra is elérhető az Új Ember Könyvesbolt kínálata.
bolt.ujember.hu

Ajándék és feladat

Bíró László püspök a szent egyházfő családokért végzett szolgálatáról

Bíró László: II. János Pál számára a család ajándék, evangélium, nem teher

(Folytatás az 1. oldalról.)

A családokról szóló tanításának ezzel együtt számos előzménye van a közelmúlt egyháztörténelmében. Elegendő, ha megemlítjük három pápa három dokumentumát. XIII. Leó az *Arcanum divinae sapientiae* kezdetű enciklikájában (1880) összefoglalta a házasság szentségének isteni eredetét, s ezzel állást foglalt az úgynevezett naturalistákkal szemben, akik a házasságot pusztán emberi alkotásnak, a történelem termékének, véletlenszerű fejlődés eredményének tekintették. XI. Piusz *Casti connubii* kezdetű enciklikája (1930) alapvetően Szent Ágoston tanítását idézte fel; a keresztény házasság isteni eredetéről szólt, amit Krisztus szentségi rangra emelt. VI. Pál *Humanae vitae* kezdetű enciklikája (1968) pedig szinte költői szárnyalással beszélt a hitvesi szerelemről, és megismételte az Egyház születésszabályozásról szóló tanítását.

II. János Pál családokról szóló tanításának egy másik gyökérszála, amit szintén meg kell említeni, a szülői ház és a plébániatemplom. A pápa édesapja, Karol Wojtyła az Osztrák–Magyar Monarchia hadseregének katonatisztje, édesanyja Emilia Kaczorowska tanítónő volt. A Lengyel Püspöki Konferencia a 2019. októberi ülésének keretében kezdeményezte a szülők boldoggá avatásának egyházmegyei szintű elindítását. Ezt egyrészt azzal indokolták, hogy a házaspár hiteles mintát jelent a modern családok számára, másrészt pedig azaz, hogy spiritualitásának alakulását II. János Pál éppen szülei példájának köszönheti. A családi háttér annak ellenére is meghatározó volt számára, hogy szülők nélkül kellett átvergődnie ifjúkorát: kilencévesen ugyanis elveszítette az édesanyját, és 21 éves volt, amikor édesapja is meghalt.

A családok pápája kevesebb mint egy évvel a pápává választása után meghökkentő katekézissorozatba kezdett az emberről, aki férfi és nő. 1979. szeptember 5-étől 1984. november 28-áig 121, mély teológiai tartalommal bíró beszéde hangzott el a szerdai általános kihallgatásokon az emberről, az emberi testről, a férfi és a nő kapcsolatáról. II. János Pál katekéziseinek célja a szexualitás gyógyítása volt. Ezekből a meglehetősen elvont tanításokból bontakozik ki a test teológiája, amit különböző mozgalmak népszerűsítenek mind a mai napig, hazánkban is. Néhány elvet emelek ki ezek közül, csupán dióhéjban:

A test láthatóvá teszi Isten szeretetét, hogy az ember miképpen kép-mása Istennek. Isten nem magányos: személyek közössége a Szentháromság egységében. Az ember Isten kép-mása, és nem csak értelmünkkel és szabad akaratunkkal hasonlítunk hozzá, hanem sokkal inkább a kapcsolatunkban.

Személyek közösségévé Isten önmaga ajándékozása által válik. Az ember is önmaga elajándékozásával teljesebbé válik.

Testünk fontos része emberi létünknek, nem csupán a gyönyör tárgya. Az ember teste egységben van a személyével. A testi egység a lelki összetartozás kifejezése a személyek egyesülésében.

II. János Pál elszakadt a hagyományos hellén gondolkodástól. Számára a test nem a lélek börtöne, hanem a lélek kifejeződése, a szexualitás ezért leválaszthatatlan a személyről. Az ember nem képes másképpen megélni a szexualitását, csak önatadással – tanította a pápa.

Nagyon korai lépése volt az is, hogy 1980-ban püspöki szinódust hívott össze, *A keresztény család szerepe a modern világban* témában. A tanácskozás két dokumentum formájában kézzelfogható nyomot is hagyott. A Családok Pápai Tanácsára (ezt a vatikáni intézményt a pápa meg is újította) *Családjogi charta* megalkotását bízták rá, ami még ugyanabban az évben meg is jelent. A dokumentum alapvető elvei a következők: a család létrehozásához és fejlődéséhez való jog; az élet elfogadásához és a gyermek neveléséhez való jog; a hithez és a hit elmélyítéséhez való jog. II. János Pál pápa azt remélte, hogy a charta inspirációt adhat a jogászoknak és a törvényhozóknak is (Christifideles laici 40.), ám mivel a természetjogra hivatkozik, sajnos nagyon sok politikai csupán vallási, felekezeti szövegként könyvelte el.

A pápa egy másik dokumentuma a *Familiaris consortio* című apostoli buzdítás volt, amely 1981-ben látott napvilágot. Ezt kimondottan a családoknak szánta a Szentatyá. A dokumentum Isten tervéből kiindulva vizsgálja az embert a házasság és a család összefüggésében. Tanítást ad

A dokumentum főbb tételei a következők:

Isten a szeretet. Az embert a maga képére teremtette, így az ember a szeretetben, önmaga elajándékozásában képes kiteljesedni.

A család az Egyház misztériumának eleven képe, ahogy a későbbi pápák tanítják: a szentháromságos Isten ikonja.

A család feladata azonos az Egyházzal: befogadni és továbbadni Isten szeretetét. Erre utal a *család* egy-

konstitúciója nyomán. A pápa hangsúlyozza a keresztények alapvető egyetemes papságát, személyes felelősségét, küldetését, méltóságát az Egyházban. Ez az egyetemes papság valósul meg a házasságban, a gyermekek nevelésében is. Így fogalmaz: „A család az apostolkodás iskolája és gyakorlótere” (Lumen gentium 34–35.). Szóba kerül a család témája a *Catechesi tradendae* (1979) kezdetű apostoli buzdításában is, a *Christifideles laicibus* (1988) pedig arról ír,

csatlakozott az ENSZ által meghirdetett családok évéhez, hogy megrendezte a családok első világtalálkozó-ját. Ennek az összesen kilencszer megtartott eseménynek az elemei az imádság, a tanítás, a tanúságtétel és az ünneplés. II. János Pál számára a család ajándék, evangélium, nem teher. A családot nem temetjük, hanem ünnepeljük, erről szólnak a világtalálkozók. II. János Pál pápa idején négy találkozó jött létre: 1994-ben Róma (*A család a szeretet civilizációjá-*

ház megjelölés is. Amikor a család megéli családgyerkezését, az egész Egyház életét bontakoztatja ki. Ezáltal válik a családgyerkezés az Egyházat építő sejté, amely sugározza az isten- és az emberszeretetet.

A szent pápa ezenkívül 1994-ben levelet írt a családokhoz, amelynek alapfogalata szerint az ember az egyetlen lény, akit Isten önmagáért teremtett. Ugyanakkor az ember ak-

kor a teremtető Isten a férfit az asz-szonyra bízta, mivel sajátos érzé-kenysége van az emberi értékek iránt. Fájdalommal állapítja meg, hogy a férfi sokszor kimarad az utódok hitre neveléséből, pedig a házastársak ketten együtt kapnak kegyel-met az emberi és a vallási értékek továbbadására. A Nők IV. Világkonfe-renciája alkalmából született *Levél a nőknek* (1995) a Szentírás tanításán

ban); 1997-ben Rio de Janeiro (*A család: ajándék és elkötelezettség, az emberiség reménye*); 2000-ben ismét Róma (*A gyermek a család és a társadalom tava-sza*), 2003-ban pedig Manila (*A keresztény család mint a harmadik évezred örömhíre*) volt az esemény helyszíne. A Magyar Katolikus Egyház kisebb-nagyobb létszámú delegációkkal ed-dig valamennyi világtalálkozáson részt vett. A találkozók előtt minden alkalommal kiadtuk az előkészítő kateké-ziseket, amelyek segítették családja-ink elmélyülését az egyes világtalál-kozók témáiban. Tulajdonképpen a családtalálkozók elmélyítése volt az országos és egyházmegyei szintű ta-lálkozóink alapvető témája.

A magyar Egyház időben érzékel-te II. János Pál pápa családok iránti nyitottságát. Még Ács István néhai egri segédpüspök irányításával kez-dődött el az egyházmegyei családre-fereisek hálózatának kiépítése, amit évek munkájával tovább mélyítet-tünk. Hogy a különböző pápai doku-mentumok és világtalálkozók üzene-te eljusson a magyar Egyházhoz, kü-lönböző fórumokat szerveztünk: a máriabesnyői családkongresszuso-ka-t, az évenkénti családreferensi ta-lálkozókat, az évente kétszer megtar-tott családpsztorációs papi találko-zókat, emellett pedig kiadványokat jelentettünk meg. Külön kiemelném a püspöki kar 1999-es, *A boldogabb családokért!* című körlevelét és a 2000-ben kiadott, *Az emberi élet: érték és ajándék* címűt. A találkozók szin-te központi helyé vált II. János Pál pápa üze-nete: a család evangelizált és evange-lizáló közösség. Egyházközségeink-ben egyre inkább ébred a felelősség a család evangelizációja iránt, ebben a feladatban oroszlánrészt vállalnak a különböző lelkeségi mozgalmak és a családreferensi hálózat.

Adja Isten, hogy amit II. János Pál, a családok pápája elindított, an-nak folytatása legyen hazánkban is, ahogyan a világegyházban tovább-vezetett bennünket elődjük útján XVI. Benedek és Ferenc pápa, s így hazánkban se szűnjön meg a család evangelizációja!

Bíró László püspök
Fotó: Fábrián Attila,
Vatican News

Családok Világtalálkozója, 2000

az új élet ajándékozásáról, amely ál-tal a házastársak túllépnek önmaguk-on. Szülői szeretetükkel új felelő-séget kapnak, és képessé válnak arra, hogy láthatóvá tegyék gyerme-keik számára Isten szeretetét. Szíve minden érzékenységgel szól a pápa azokhoz a házaspárokhöz, akiknek nem született gyermekük: szá-mukra lehetőség nyílik rászoruló gyermekek segítésére és különböző szolgálatokra. Ugyanilyen együttér-zéssel szól a Szentatyá azokról is, akiknek az életében nem teljesed-hezett be Krisztus szeretete, hiszen el-váltak. A pápa hangsúlyozza: ők to-vábbra is az Egyház tagjai maradtak.

kor talál magára, ha elajándékoz-a önmagát, ha az „én és te”-ből „mi” válik. II. János Pál idézi VI. Pál pápa tanítását a szeretet civilizációjáról, amelynek középpontja a család. Fel-hívja a figyelmünket arra is, hogy a *Tiszteld atyádat és anyádat!* parancsa nemcsak a gyermeknek szól, hanem a szülők felé is hangzik: a szülő úgy viszonyuljon gyermekéhez, hogy tiszteletet ébresszen önmaga iránt.

Már pápai programját megfogal-mazó első írásában, a *Redemptor ho-minis* enciklikában (1979) is a sze-mély áll II. János Pál tanításának kö-zéppontjában, a II. vatikáni zsinat *Lumen gentium* kezdetű dogmatikus

keresztül fogalmazza meg a nő méltóságát. Férfi és nő a teremtés által ugyanazt a felelősséget kapták, és ez a közös felelősség is az egység erősí-tésére hivatott – tanítja a lengyel pá-pa. Az *Evangelium vitae* kezdetű en-ciklika (1995) pedig az emberi sze-mély méltóságára hívja fel a figyel-met, amely meghaladja a földi élet határait. A pápa ugyanakkor arról is ír, hogy napjainkban az emberi élet értéke fenyegetett, különösen a szü-letés előtt és elagott életkorban.

II. János Pál pápasága még egy nagy ajándékkal szolgált a családok számára, ez pedig a családok világtalálkozója. 1994-ben az egyházfő azzal

A pápa szertartásmestere voltam

Interjú Piero Marini érsekkel

(Folytatás az 1. oldalról.)

Wojtyła ekkor lefordítottatta a szertartás szövegét, és aszszonyok egy csoportja segítségével készítettek egy füzetet, amit kiosztottak a híveknek.

Az a benyomás, amit Krakóban szereztem róla, csak megerősödött bennem, amikor később Róma püspökeként megismerhettem: pápaként is „Isten titkainak gondnoka” volt az egyetemes Egyházban. Ahogyan a szent titkokat ünnepelte, azzal példává lett a püspökök előtt. Ahogyan a II. vatikáni zsinaton megfogalmazták: „A püspököt nyája főpapjának kell tekinteni, akitől a Krisztusban hívők élete bizonyos módon származik és függ” (Sacrosanctum Concilium 41.). Ő nem csupán egy zsinati püspök volt, hanem a zsinat elképzelései szerint szolgált püspökként.

Hogyan lett a pápa szertartásmestere?

– A szolgálatom 1987 hamvazószerdáján kezdődött. Előzőleg két fontos szakasza volt az életemnek, ami ebbe az irányba mutatott. Bobbióban, származási egyházmegyém-ben jártam szemináriumba. Az egyházmegye középkori szerzetesi liturgikus hagyományokat őriz, talán öntudatlanul is innen ered érdeklődésem a gregorián ének, a liturgikus szertartások, a II. vatikáni zsinat liturgikus reformja iránt. 1964-ben Bugnini érsek, lazarista szerzetes beszélt nekem a zsinati reformról és az új hivatalról, amit felállítanak. Egy évvel később hívtak, hogy vállaljak feladatot a római tanácsban, amely a szent liturgia kidolgozásán munkálkodik (Consilium ad exsequendam Constitutionem de Sacra Liturgia). Az egész világról 250 liturgikus szakértő vett részt a tanács munkájában. Itt kezdődött a második szakasz, ami 1987-ig tartott.

1970-ben, a karácsonyi misén szolgáltam először VI. Pál pápának, majd 1974 és 1978 között pápai szertartásmestere voltam. A nagy zsinati döntések pápája volt, a szertartásai, a szavai elevenen élnek bennem. 1978-ban kétszer álltam kint a Szent Péter téren az erkélyen, amikor a protodiakónus bíboros kihirdette: *Habemus papam*. Az Istentiszteleti és Szentségi Kongregációban dolgoztam azután, és 1987-ben neveztek ki szertartásmesternek II. János Pál pápa mellé.

II. János Pál számára fontosak voltak a szertartások.

– Ahhoz, hogy II. János Pálról teljes képünk legyen, tudnunk kell, hogyan mutatta be a szertartásokat. A II. vatikáni zsinatban gyökerező pápaságának nagy témái mind benne voltak ebben: az Egyház megújítása, az új evangelizáció, az ökumené, a vallásközi párbeszéd, a népek békéje és maga a liturgikus reform is. A liturgikus szertartások, amelyeket végzett, kegyelmi események voltak, ahol mindezeket a témákat a hívek megismerhet-

ték, és az elmélet gyakorlati válhatott Isten népe körében.

Hogyan járultak hozzá a szertartások ahhoz a küldetéshez, amely annyira fontos volt a pápa számára: hogy az egész világnak hirdesse az örömhírt, a reményt?

– Ahogyan már 1979-ben mondta: „Római püspökké

a szentmise szövegei a kien-gesztelődésről szóltak. A szertartás alatt megéltük az ellentétet a miseszövegek békét hirdető szavai és a valóság között: szabadságért kiálltunk az emberek és erőszakos összecsapások törtek ki. Páncélkocsik hajtottak a nép közé, láttam, hogy az oltár alatti síkon hordágyon viszik

mondta nekem: „Most megta-pasztalhattam kicsit, milyen szenvedést él át évek óta ez a nép.”

Miért volt ilyen központi szerepe az életében a Mária-tiszteletnek?

– Karol Wojtyła egy sokat szenvedett nép fia. Lengyelország mint nemzet a katolikus

hogy ellátogasson a Mária-kegyhelyekre.

A hagyományon túl milyen belső kapcsolata volt a pápának Szűz Máriával?

– A későbbi pápának a Szűzanyához fűződő kapcsolata még gyermekkorban és kamaszkorban alakult ki, és az anya-gyermek viszony vonásait mutatta: az Úr anyja a mi édesanyánk is a kegyelem, a természetfeletti élet rendjében. Szeminaristaként, papként, püspökként és pápaként is őrizte ezt a gyermeki viszonyt, amelynek további jellemzője a nagy bizalom Mária közbenjárásában és oltalmában, illetve a vele való kapcsolat gyengédsége és megváltoztathatatlan bizonyossága. Ezt a mély kapcsolatot már pápasága kezdetén kifejezte a címerében, a kereszt tövében megjelenő M betűvel.

II. János Pál a Máriával való gyermeki viszonya teológiai alapjaként tekintett János evangéliumának szakaszára, mely arról szól, hogy a keresztnél ott áll Mária és a tanítvány, akikhez így szól a Keresztrefeszített: „Íme a te fiad – íme a te anyád” (Jn 19,25–27). Gyakran idézte a pápa ezt a részt, a kölcsönös-séget, azt, ahogyan Jézus rá-

ren is két tüdővel lélegezzen: a Szűzanya alakja nem akadály, hanem előmozdítója lehet annak, hogy helyreálljon Kelet és Nyugat egysége az Egyházban.

Máriás lelkületét hangsúlyozta néhány különleges gesztusa is: 1988-ban, a Mária-év végén a Matild-kápolnát átnevezte Redemptoris Mater-kápolnána, a 90-es évek végén pedig, a felújításakor keleti lelkiséget tükröző mozaikkal díszítette.

Magyarországi látogatása során Máriapócsra is ellátogatott a pápa. Miért volt ilyen fontos számára a kegyhelyek fölkeresése?

– Minden országban elment a legfontosabb Mária-kegyhelyekre. Különös jelentőséggel bírt számára a guadalupe-i kegyhely, amelyet 1531-ben egy indián, Juan Diego emelt Tepeyac dombjára. A jelenés a hit őslakoskultúrába való inkulturációjának különleges üzenetét rejt, az Európából jött idegenek és az őslakos közösség kiengesztelődésének jele. Első apostoli útja során, 1979-ben a pápa elment a kegyhelyre, és még háromszor visszatért; ott írta alá az *Ecclesia in America* kezdetű, szinódus utáni apostoli buzdítását is.

A Szentatyának különleges kapcsolata volt a fatimai kegyhellyel is, azzal a hellyel, ahol megtörtént Oroszország és a világ felajánlása Mária Szeplőtelen Szívének. Többször járt ott, és boldoggá avatta a két látnok gyermeket, *Ferencet és Jácintát*. A Fatimai Szűznek tulajdonította, hogy 1981. május 13-án megvédte őt a gyilkos merénylettől: „ha egy kéz a pisztoly ravaszát mozgatta, egy másik kéz, a Szűzanya keze eltérítette a töltenyt, hogy a seb, amely bár súlyos volt, ne legyen halálos.” A fatimai szentélynek adományozta a golyót, amely megsebesítette, és amikor a Fatimai Szűz képe Rómában zárandokolt, a magánlakosztályában fogadta. Rendelkezett arról is, hogy a *Római misekönyv* utolsó (2002-es) kiadásába beleírják a Fatimai Szűz emléknapját.

A lourdes-i kegyhely is mélyen hatott II. János Pál lelkére; a Vatikáni Kertekben megépíttette a lourdes-i barlangot. Olaszországban többször elment Loretóba és Pompejibe; 2003-ban utóbbi városban zárta le a rózsafüzér évét. Rómában a Santa Maria Maggiore székesegyház, a világ egyik legősibb Mária-kegyhelye volt nagyon kedves a szívének, valamint az Isteni Szeretet-kegyhely, a népi vallásosság színtere. Közel állt hozzá a szentföldi názareti szentély, az isteni Ige megtestesülésének helyszíne, ahova pápaként csak egyszer tudott elmen-ni.

A *Redemptoris Mater* kezdetű enciklikában megfogalmazta „a Mária-tisztelet földrajza” kifejezést: minden egyházmegyében ott vannak a kegyhelyek, és jelzik, hogy a Szűzanya tevékenyen jelen van az Egyház életében.

Thullner Zsuzsanna

Pécs, 1991. augusztus 17. (Fotó: MTI/Honéczy Barnabás)

Máriapócs, 1991. augusztus 18. (Fotó: MTI/Szebellédy Géza)

el a sebesülteket. A könnygáz a pápáig is elért. És a szertartás végén kiáltásként hangzott a pápa erőteljes hangja: „A szeretet erősebb!” Emlékszem, féltettük a pápa testi épségét, és közben éreztük az erőt, a reményt, ami a szeretet elsőbbségéről szóló szavaiból áradt.

A másik út, ami nagy hatást tett rám, az 1997. áprilisi szarajevói utazása volt. 1987-ben, dél-amerikai körútján erőteljesen szólt a hangja, Szarajevóban pedig reszketeg csendje, testi gyengesége üzent a világnak. Az oltárnak csak egy része volt fedett, mindenki láthatta, hogy a testileg gyenge pápa hogyan küzd a széllle, a hóval. Ez volt az egyik olyan pillanat, amikor a kifejezetten liturgikus szolgálat mellett emberi melegséget, fizikai támogatást is adhattam neki. A végén azt

hithez és az anyanyelvhez való ragaszkodása által tudott túlélni. Mária-tisztelete mindenekelőtt a családi hagyományban gyökerezik. Wojtyła gyermekként édesanyjától és édesapjától tanulta a szeretetet az Úr édesanyja iránt. És a częstochowai kegyhely nem messze volt a szülőfalujától, Wadowicétől. Kardvágástól sebzett arcával a Fekete Madonna olyan, mintha Lengyelország történetének ábrázolása lenne, egy olyan országé, amelynek sokszor meg kellett küzdenie a szabadságáért és a szuverenitásáért. És ott van Krakó városa, Lengyelország fontos kulturális, politikai és egyházi központja, amelynek intézményeit mélyen átítatja egy erős és érzelemdús Mária-tisztelet. Mindebből meg lehet érteni II. János Pál *Totus tuus* jelmondatát, Szűz Mária iránti szeretetét és azt a vágyát,

bízza a tanítványt az Anyára és az Anyát a tanítványra. Mélyen meg volt győződve arról, hogy nagy bölcsességben Isten ezt a szerepet bízta Máriára: túl azon, hogy a megtestesült Ige anyja, Krisztus misztikus teste minden egyes tagjának az anyja is.

II. János Pál tanítása Máriáról a Szentírás, az isten-anyaság hittételén, a szeplőtelen fogantatáson, a mennybe-telen alapul, és ezen túlmenően az egyházi hagyományon is. A II. vatikáni zsinat tanítása nyomán pedig új tartalmakat is kibontott: Mária hitbeli útja, anyai közvetítése, a keresztény spiritualitás máriás dimenziója, Mária jelenlétének természete az Egyházban. A Szűzanyáról való elmélkedései nyomán sokszor beszélt a nők méltóságáról és hivatásáról. Fontosnak tartotta, hogy az Egyház ezen a té-

való megválasztásom első napjától, 1978. október 16-ától kezdve különleges erővel visszhangzott bennem Jézus sürgető hívása: »Menjete el az egész világra, és hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek« (Mk 16,15)”. Apostoli utazásai is azt tették nyilvánvalóvá, hogy Szent Péter utóda a hit és a közösség egységét szolgálja. Meg volt győződve arról, hogy a liturgia bemutatása az evangelizáció kiemelt eszköze.

Ahhoz azonban, hogy a hívek aktívan részt vegyenek a szertartásokon, be kell fogadni a helyi kultúrát. Már 1973-ban Krakóban, Karol Wojtyła imént említett két szertartásán, és később Rómában, Európában és legfőképpen Afrikában, Ázsiában és Latin-Amerikában is azt láttam, hogy a liturgia igazodik a különböző kultúrákhoz. Érdemes újraolvasni II. János Pál írásait, amelyekből kiderül, mennyire fontosnak tartotta a hívek aktív részvételét a liturgiában és a liturgia mindig aktuális inkulturációját, tiszteletben tartva a római rítus lényegi egységét.

Elkísérte a pápát az apostoli útjaira. Hogyan emlékszik vissza ezekre?

– A Pápai Liturgikus Szer-tartások Hivatalának vezetőjeként 76 útjára kísértem el II. János Pál pápát. Mindegyik utat kétszer jártam végig, mert a pápai látogatások előtt mindig van egy előkészítő utazás. Két alkalom különösen mély benyomást tett rám. 1987-ben részt vettem a pápa dél-amerikai körútjának (Chile, Uruguay, Argentína) előkészítésében és magán az utazáson is. Santiago de Chile-ben, az O’Higgins parkban